

Tillsynsbesöket vid Uppsala universitet 2011

Rapport 2012:3 R

Tillsynsbesöket vid Uppsala universitet 2011

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Tillsynsbesöket på Uppsala universitet 2011

Utgiven av Högskoleverket 2012

Högskoleverkets rapportserie 2012:3 R

ISSN 1653-0632

Innehåll: Högskoleverket, juridiska avdelningen, **Caroline Cruz**

Omslagsbild: Tommy Westberg

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Innehåll

Sammanfattning	5
Förord	7
Tillsynsbesöket	8
Planeringen	8
Besöket	8
Efterarbetet	10
Svar från Uppsala universitet och Högskoleverkets bedömningar	11
Organisation	12
Kursvärderingar	14
Studentrepresentation	16
Samrådsskyldighet om en enda person bereder eller fattar beslut	19
Anställningsordning	21
Kursplaner och utbildningsplaner	21
Examensärenden och frågor om tillgodoräknande	25
Antagningsordning	27
Anstånd och studieuppehåll	29
Utbildning på forskarnivå	35
Förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor	40
Uppdragsutbildningens omfattning	40
Förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor	42
Information till de studerande	42
Funktionshindrade studenter	44
Information och stöd	44
Tryckfrihetsförordningen samt offentlighets- och sekretesslagen	48
Hantering av och information om allmänna handlingar och diarieföring	48
Utlämnande av allmänna handlingar	49
Registrering	52
Posthantering	54
Förvaltningslagen och myndighetsförordningen	57
Besök och öppethållande	57
Handläggningstider	58
Överklagandehänvisningar	62
Formella krav på högskolans beslut	63
Författningsevenlig verksamhet	65

Sammanfattning

Högskoleverket konstaterar att Uppsala universitet uppfyller de krav på organisationen som ställs i högskolelagen.

Högskoleverket anser att det också finns ett gott samarbete mellan universitetet och studentkårerna och att universitetet verkar för studentinflytande även i de fall då enskilda personer fattar beslut i frågor som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Verket efterlyser dock en förteckning över de fasta organ som studenterna inte erbjuds representation i, och riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförändringen av beredningen eller före beslutet.

Vilka organ som bereder och beslutar om kurs- och utbildningsplaner bör anges tydligare i arbetsordningen. Universitetet behöver korrigera vissa utbildningsplaner, dels ska de vara på svenska, dels ska de ange de kurser som programmen omfattar. Universitetet behöver också förtydliga vissa av sina kursplaner när det gäller formerna för examinationen. Högskoleverket anser att det är bra att kurslitteraturen anges i de nio kursplaner som beslutades efter förordningsändringen den 1 januari 2011. Ändringen innebar att kurslitteratur inte längre behöver anges i kursplanerna.

Sammanställningar av kursvärderingar har gjorts i 18 av de 20 granskade kurserna (en sammanställning på vardera av de granskade institutionerna saknades).

Högskoleverket finner att de granskade examensbevisen uppfyller tillämpliga författningar. Däremot bör Uppsala universitet se över sina rutiner för ärenden om tillgodoräknande liksom hanteringen av ärenden om anstånd och studieuppehåll.

Vid tillsynsbesöket påpekade Högskoleverket att Uppsala universitet hade en regel om anstånd med studier för reservantagna som stred mot Överklagandenämnden för högskolans (ÖNH) praxis. Efter tillsynsbesöket har universitet meddelat att regeln har ändrats. Verket konstaterar dock att universitetet har en regel om anstånd för sökande som antagits till kurser i strid mot ett beslut som ÖNH nyligen fattat. Verket ifrågasätter dessutom att sökandes skäl för studieuppehåll inte prövas om studenten är antagen till en kurs.

Handläggningstiden för utfärdande av examensbevis är kort. Även handläggningstiderna för de granskade ärendena om tillgodoräknande är bra och handläggningstiderna för de granskade ärendena om anstånd med att påbörja studier och studieuppehåll är korta. Däremot är tiden för överlämnande av överklagade antagningsärenden till ÖNH inte tillfredsställande.

Beträffande utbildning på forskarnivå konstaterar Högskoleverket att de granskade allmänna och individuella studieplanerna innehåller de uppgifter som krävs enligt högskoleförordningen. Ingen av de efterfrågade individuella studieplanerna saknades och det framgick att de också följts upp.

Högskoleverket förutsätter att universitetet fastställer riktlinjer för sin uppdragsutbildning i enlighet med verkets föreskrifter.

Uppsala universitet har tagit fram rutiner för posthanteringen vid de anställdas frånvaro. De kan lämna en skriftlig fullmakt som omfattar både pappersförsändelser och e-post. Systemet är webbaserat och synes användarvänligt och lätt att administrera. Rutinerna var dock på de granskade institutionerna inte kända.

Värt att uppmärksamma är projektet Studentstödet. Genom samverkan mellan Uppsala universitet, Uppsala kommun och Uppsala läns landsting kan studenter med psykiska problem få ett så omfattande stöd att de kan fullfölja studierna.

Förord

Högskoleverket har enligt sin instruktion tillsyn över universitet och högskolor. Tillsynen bedrivs bl.a. genom att verket besöker några lärosäten varje år. Huvudsyftet med besöken är att kontrollera att lärosätena följer de lagar och förordningar som gäller för verksamheten. Avsikten är också att stödja och hjälpa lärosätena att stärka och utveckla den egna kontrollen av verksamheten.

Verket skickar i god tid före besöken ett frågeformulär som lärosätet ska besvara. Därigenom får lärosätets ledning och anställda ett tillfälle att kontrollera och reflektera över den egna verksamheten ur ett förvaltningsrättsligt perspektiv. Vid besöket granskar verket på plats hur lärosätet tillämpar de regler som gäller för verksamheten, bl.a. genom stickprovskontroller. Verket får dessutom värdefulla synpunkter från lärosätena och god inblick i deras verksamhet och de praktiska problem som lärosätena ställs inför, liksom i hur problemen hanteras. Verkets besök dokumenteras i rapporter som läggs ut på verkets webbplats, www.hsv.se.

Studenternas rättssäkerhet är en särskilt viktig utgångspunkt för verkets tillsynsverksamhet. Studentkåren eller studentkårerna vid det aktuella lärosätet får därför inför besöket också möjlighet att besvara frågeformuläret och att lämna synpunkter till verket.

Det är verkets förhoppning att tillsynsbesöken ska vara till stöd och ledning för att förbättra verksamheten vid lärosätena.

Författningshänvisningarna i rapporten avser, om inte annat anges särskilt, bestämmelserna i deras lydelse efter den 1 januari 2011.

Tillsynsbesöket

Planeringen

I mitten av januari 2011 kontaktades rektorn för Uppsala universitet och informerades om att Högskoleverket planerade att göra ett tillsynsbesök vid universitetet under 2011 och att ett formulär med frågor skulle skickas inför besöket.

Frågeformuläret sändes till Uppsala universitet den 1 februari 2011 tillsammans med ett brev med uppmaning om att frågorna skulle besvaras senast den 26 april 2011.

Uppsala studentkår och Farmaceutiska studentkåren fick också frågeformuläret och gavs möjlighet att lämna synpunkter på hur tillämpningen av reglerna fungerar vid universitetet.

Den 26 april 2011 inkom svar från universitetet på det utsända frågeformuläret och synpunkter från Uppsala studentkår. Farmaceutiska studentkåren avstod från att lämna några synpunkter.

Tillsynsbesöket genomfördes den 16 och 17 maj 2011.

Från Högskoleverket deltog chefsjuristen Christian Sjöstrand samt verksjuristerna Caroline Cruz, Teresa Edelman, Magnus Granlund och Pontus Kyrk. Dessutom deltog i studiesyfte verksjuristen Jörgen Yng.

Besöket

Måndagen den 16 maj 2011

Besöket inleddes med att samtliga företrädare från Högskoleverket träffade rektorn Anders Hallberg, prorektorn Kerstin Sahlin, universitetsdirektören Ann Fust, akademiombudsmannen Per Abrahamsson, universitetsjuristerna Camilla Lööv Lundin och Magnus Hallberg samt byråchefen Einar Lauritzen.

Rektorn berättade om universitetets verksamhet.

Universitetet har cirka 40 000 studenter, drygt 2 000 doktorander och selsätter omkring 5 000 anställda. Universitetet publicerar cirka 5 000 artiklar per år i internationella tidskrifter och man lägger mycket kraft på att bygga upp internationella nätverk.

Universitetet är indelat i tre vetenskapsområden: humaniora och samhällsvetenskap, medicin och farmaci samt teknik och naturvetenskap. Universitetet har en förvaltning som leds av en universitetsdirektör. Prorektorn är rektorns ställföreträdare. Vetenskapsområdena är organiserade i fakulteter och ordföranden i fakultetsnämnderna benämns dekan. Den akademiska senaten, som är en rådgivande församling för rektorn, får större och större betydelse. Senaten består av 50 lärare, men inga dekaner eller prefekter är representerade. Dessutom ingår 20 studenter. Det är ett kollegialt organ där man för diskussioner och lämnar synpunkter på vissa frågor av vikt för universitetet.

Prorektorn informerade om att universitetet genomför ett antal utvecklingsprojekt på utbildningsområdet, bl.a. att som "critical friends" komma med synpunkter och förslag. Denna främjandeuppgift, som sker i dialog med kollegor i Lund och Göteborg, är viktig speciellt som Högskoleverket fått en mer granskande roll. Universitetet gör också strategiska satsningar och arbetar för internationalisering.

Därefter berättade **Christian Sjöstrand om juridiska avdelningens verksamhet** samt om syftet med tillsynsbesöket och hur detta besök skulle komma att genomföras.

Sedan diskuterades några av de svar som Uppsala universitet och Uppsala studentkår lämnat till verket på det utsända frågeformuläret.

Besöket fortsatte med att Caroline Cruz samtalade vid registraturen med enhetschefen Jacob Håkansson och registratorn Eva Johansson. Magnus Grålund och Jörgen Yng tog stickprov på överklagade studentärenden.

Teresa Edelman och Pontus Kyrk besökte studerandebyrån. De samtalade med Einar Lauritzen samt enhetscheferna Cilla Häggkvist och Ingrid Klint, dessutom tog de stickprov på ärenden om anstånd och examensbevis.

Under eftermiddagen träffade juristerna från Högskoleverket representanter för de två studentkårerna. Från Uppsala studentkår deltog ordföranden Gabriel Ledung, doktorandnämndens ordförande Marta Axner, vice ordföranden Emil Paulsrud, studentombudet Fatma Aksal samt handläggaren och pressansvariga Elisabeth Forssell. Från Farmaceutiska studentkåren deltog ordföranden Paulina Syrén och handläggaren Elin Andersson. Studentkårernas representanter gavs därigenom möjlighet att lämna synpunkter på hur reglerna tillämpas vid universitetet.

Dagen avslutades med att företrädarna för Högskoleverket besökte *teologiska institutionen*. Från institutionen deltog prefekten Cecilia Wejryd, utbildningsledaren Katarina Westerlund, studierektorerna Maria Essunger (pedagogiskt ansvarig), Peter Mannheimer (administrativt ansvarig) och Magnus Lundberg (forskarutbildningsansvarig), studievägledaren Malin Ekström och administratören Åsa Dahllöf.

Christian Sjöstrand informerade inledningsvis om juridiska avdelningens verksamhet och syftet med besöket.

Därefter gav Cecilia Wejryd en presentation av teologiska institutionen som följer. Hon har arbetat som institutionens prefekt sedan oktober 2010. Institutionen är den enda inom teologiska fakulteten och har elva forskarutbildningsämnen. Institutionen har 645 helårsstudenter och en stor andel forskarstuderande, 67 av dem är aktiva. Institutionen har haft arbetsmiljöproblem som man nu har kommit tillrätta med. I samband med det arbetet fick prefekten tillsammans med jämställdhetshandläggaren universitetets jämställdhetspris. Man har fått stort stöd av den centrala förvaltningen och i arkivfrågor har registratorn gett råd.

Efter diskussion kring några av de frågor som Högskoleverket hade ställt i det utsända frågeformuläret gjordes stickprovskontroller av vissa handlingar.

Tisdagen den 17 maj 2011

Dagen inleddes med att Caroline Cruz träffade avdelningsdirektören och samordnaren för studenter med funktionshinder Birgitta Hydén. De samtalade om de funktionshindrades situation vid universitetet.

Därefter besökte samtliga representanter för Högskoleverket *institutionen för farmaci* och gjorde stickprovskontroller av vissa handlingar. Från institutionen deltog prefekten Göran Alderborn, lektorn Erik Björk och chefsadministratören Eva Nises Ahlgren.

Christian Sjöstrand informerade inledningsvis om juridiska avdelningens verksamhet och syftet med besöket.

Därefter berättade Göran Alderborn om institutionen för farmaci enligt följande. Han har varit prefekt för institutionen i åtta år. Farmaceutiska fakulteten är en relativt liten fakultet och samarbetet är gott mellan institutions- och fakultetsnivån. På grundutbildningen är nästan alla programstudenter. Institutionen erbjuder bl.a. apotekarprogrammet och receptarieprogrammet. Man bedriver också uppdragsutbildning, det rör sig om kortare kurser åt bl.a. Socialstyrelsen. Institutionen har 250 helårsstudenter (500 studenter) och 70 anställda. Institutionen har en egen arbetsordning.

Tillsynsbesöket avslutades med en återsamling vid vilken Högskoleverkets representanter samt Anders Hallberg, Kerstin Sahlin, Ann Fust, Per Abrahamsson, Camilla Lööv Lundin, Magnus Hallberg och Cilla Häggkvist deltog.

Christian Sjöstrand och hans medarbetare redovisade översiktligt vad som kommit fram vid samtalen med universitetets personal och vid granskningen av handlingarna. Vissa frågor lyftes fram och diskuterades.

Efterarbetet

Högskoleverket skickade den 9 december 2011 ett utkast till Uppsala universitet för att ge universitetet tillfälle att korrigera faktafel eller rätta till eventuella missförstånd från verkets sida. **Universitetet gavs även möjlighet att lämna synpunkter på frågorna som skickats inför tillsynsbesöket. Studentkårerna bereddes också möjlighet att lämna synpunkter på utkastet och frågorna.**

Uppsala universitet och Uppsala studentkår lämnade därefter synpunkter på rapportutkastet. Vad gäller de frågor som Högskoleverket ställt i samband med tillsynsbesöket ansåg Uppsala universitet att dessa varit relevanta.

**SVAR FRÅN
UPPSALA UNIVERSITET
OCH HÖGSKOLEVERKETS
BEDÖMNINGAR**

Högskolelagen och högskoleförordningen

Organisation

Högskoleverket har frågat Uppsala universitet vilka förändringar universitetet har gjort i sin organisation med anledning av den nya regeln i 2 kap. 6 § andra stycket högskolelagen (1992:1434). Verket har också bitt universitetet att bifoga den arbetsordning som styrelsen själv ska besluta om enligt 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen (1993:100).

Uppsala universitet har svarat följande. Under åren 1999–2010 hade universitetet en organisation som delade in universitetet i tre vetenskapsområden och därtill en utbildningsvetenskaplig fakultet. Från och med den 1 januari 2011 har den utbildningsvetenskapliga fakulteten inordnats i vetenskapsområdet för humaniora och samhällsvetenskap. Från den 1 juli 2011 omorganiseras fakulteten och får ny sammansättning av sin fakultetsnämnd och byter samtidigt benämning till fakulteten för utbildningsvetenskaper. De tre vetenskapsområdena samlar i dag universitetets nio fakulteter enligt följande:

1. Humaniora och samhällsvetenskap som består av teologiska, juridiska, historisk-filosofiska, språkvetenskapliga och samhällsvetenskapliga fakulteterna samt fakulteten för utbildningsvetenskaper.
2. Medicin och farmaci som består av farmaceutiska fakulteten och medicinska fakulteten.
3. Teknik och naturvetenskap som består av teknisk-naturvetenskapliga fakulteten.

Vetenskapsområdenas beslutsorgan benämns områdesnämnd. Inom humaniora och samhällsvetenskap finns en områdesnämnd och sex fakultetsnämnder. Inom medicin och farmaci finns en gemensam områdesnämnd för de båda fakulteterna, vilken tillika är fakultetsnämnd. Inom teknik och naturvetenskap finns en områdesnämnd som tillika är fakultetsnämnd.

Universitetets ställningstagande till den aktuella lagändringen finns uttryckt i arbetsordningen och konsistoriets beslut i samband med den. Konsistoriet beslutade under 2011 särskilt om vissa ansvarsfrågor för vetenskapsområdet för humaniora och samhällsvetenskap. Konsistoriet gav då också rektorn i uppdrag att låta utreda organisationsfrågan ytterligare. Arbetet förs nu vidare av en utredningsgrupp som rektorn har beslutat om.

Uppsala studentkår har i ett yttrande inför tillsynsbesöket anfört bl.a. följande. Eftersom det är viktigt för studentrepresentanterna och deras arbete med att företräda studenterna i frågor som har att göra med kurs- och utbildningsplaner önskar studentkåren att det av arbetsordningen tydligt ska framgå vilket eller vilka organ som bereder och beslutar om kurs- och utbildningsplaner. I den nuvarande arbetsordningen är det oklart. Inte heller av delegationsordningen framgår med önskvärd tydlighet vilka organ som har denna

uppgift. Planerna är viktiga för studenternas rättssäkerhet vid examination. Det är därför viktigt att studenterna och deras representanter vet vart de kan vända sig i ärenden som rör dessa.

Med anledning av Uppsala studentkårs yttrande förklarade universitetets representanter vid tillsynsbesöket att det utöver arbetsordningen finns olika delegationsordningar för olika funktioner och att det pågår en översyn av delegationsordningarna samt att de kommer att sammanföras till ett dokument.

Vid besöket fick Högskoleverket skrivelsen *Kort rapport om det pågående arbetet med universitetets interna regelverk, särskilt med avseende på uppgifter och beslutanderätter (Delegationer)*.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 2 kap. 5 § högskolelagen beslutar en högskola om sin interna organisation utöver styrelse och rektor, om inte något annat är föreskrivet. När högskolan beslutar om sin organisation ska 6 och 7 §§ gälla. I 6 § första stycket anges följande. Beslut ska fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens, om besluten kräver en bedömning av

1. uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller
2. organisation av eller kvalitet i såväl forskningen som det konstnärliga utvecklingsarbetet.

Av bestämmelsens andra stycke framgår att om den typen av bedömningar ska göras av en grupp av personer, ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl.

I 2 kap. 7 § högskolelagen anges att studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen (1993:100) ska styrelsen själv besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om högskolans övergripande organisation, delegering av beslutanderätt, handläggning av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning.

I Uppsala universitets arbetsordning beslutad av konsistoriet den 19 november 2010 anges bl.a. att områdesnämnden är vetenskapsområdets beslutande organ och att majoriteten av ledamöterna i områdesnämnden utgörs av lärare med vetenskaplig kompetens. Av områdesnämndens ledamöter ska minst tre vara studenter. Bland områdesnämndens uppgifter nämns att besluta om

1. uppläggning, genomförande av och kvalitet i utbildningen
2. inrättande och avveckling av forskarutbildningsämnen
3. rekrytering av lärare och doktorander.

Vidare anges i arbetsordningen att dessa uppgifter får delegeras till fakultetsnämnder och till andra organ där majoriteten är ledamöter med vetenskaplig kompetens eller till enskilda lärare med vetenskaplig kompetens.

Av Uppsala universitets svar och de bifogade dokumenten framgår att universitetets organisation uppfyller de krav som ställs i högskolelagen på den interna organisationen. Högskoleverket anser att den av konsistoriet beslutade arbetsordningen innehåller de uppgifter som anges i 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen. Men som studentrepresentanterna har påpekat framgår inte tydligt av arbetsordningen vilka organ som bereder och beslutar om kurs- och utbildningsplaner. Detta framgår inte heller av de kompletterande dokument som Högskoleverket har fått vid besöket. Verket anser att arbetsordningen bör förtydligas i detta avseende.

Kursvärderingar

Högskoleverket har frågat vilka åtgärder Uppsala universitets ledning vidtar för att säkerställa att bestämmelsen om kursvärderingar i 1 kap. 14 § högskoleförordningen följs.

Uppsala universitet har svarat bl.a. följande. Uppsala universitet har, som ett sätt att säkerställa att bestämmelsen i 1 kap. 14 § högskoleförordningen följs och för att därutöver stärka universitetets egna ambitioner, haft särskilda riktlinjer för kursvärderingar sedan 1997. Riktlinjerna behandlar bl.a. integritetsfrågor och former för att säkerställa att kursvärderingsresultat används i kursutvecklingen och återkopplas till studenterna. Fakultetsnämnderna eller motsvarande utpekas som ansvariga för att rutinerna tillämpas inom respektive fakultet. Riktlinjerna har reviderats vid flera tillfällen. År 2009 inleddes den senaste översynen. Den genomfördes med anledning av den ökade användningen av elektroniska kursvärderingar och utvecklingen av en universitetsgemensam kursvärderingsmodul inom ramen för webbportalen Studentportalen. Vid revideringen togs även hänsyn till den kritik som Högskoleverket framförde vid kvalitetsarbetsbedömningen av Uppsala universitet 2009. De reviderade riktlinjerna omfattar därför även kurser på forskarnivå. Översynen resulterade i ett rektorsbeslut om reviderade riktlinjer i mars 2010. I samband med uppdateringen av riktlinjerna för kursvärderingar reviderades även universitetets rekommendationer för arbete med kursvärderingar. Rekommendationerna syftar till att ge praktiska råd och tips för att underlätta efterlevnaden av 1 kap. 14 § högskoleförordningen och allmänt stimulera till god kursvärderingspraxis.

Enheten för kvalitet och utvärdering ger därtill konsultativt stöd i arbete som rör utvärderingar och kursvärderingar. Enheten arrangerar även seminarier riktade till lärare, studenter och annan personal. Enheten tillhandahåller en frågebänk med kursvärderingsfrågor och exempel på kursvärderingsformulär. Frågebänken uppdaterades och utökades senast 2010 med bl.a. kursvärderingsfrågor på engelska. De pedagogiska fortbildningskurser för lärare,

som avdelningen för universitetspedagogisk utveckling erbjuder, behandlar även de kursvärderingar. Uppsala Learning Lab bistår med utbildning i den nya kursvärderingsmodulen i Studentportalen. Därtill har de olika fakulteterna och områdena lokalt anpassade anvisningar och rutiner för hantering av kursvärderingar.

Uppsala studentkår har i sitt svar inför tillsynsbesöket anfört bl.a. följande. På vissa institutioner vid Uppsala universitet råder det brist på återkoppling av resultaten från kursvärderingarna. Studentkåren förordar en närmare översyn över hur resultaten från kursvärderingarna återkopplas.

Uppsala universitet har vid besöket upplyst Högscoleverket om följande. Det finns ett flertal forum inom Uppsala universitet där studenter kan ta upp eventuella brister i återkoppling av resultat från kursutvärderingar. Uppsala universitet har fokus på denna fråga. Den ansvariga enheten har bl.a. i maj 2011 genomfört ett seminarium om kursvärderingar.

Uppsala studentkårs representanter har vid tillsynsbesöket uppgett bl.a. följande. I vissa fall bortprioriteras sammanställningar av kursvärderingar. Studentkåren har också gjort en utredning som visar att det finns problem med återkoppling av resultat från kursutvärderingar. Studentkåren vill att återkopplingarna görs både till de studenter som har genomfört kursvärderingen och till de studenter som påbörjar nästa kurstillfälle.

Vid tillsynsbesöket har företrädare för *teologiska institutionen* uppgett bl.a. följande. Kursvärderingen genomförs av den kursansvariga läraren. Den avslutande kursvärderingen är skriftlig och görs vid det sista tillfället då studenterna och läraren träffas. I vissa kurser gör läraren dessutom en kursvärdering i mitten av kursen och en muntlig kursvärdering vid kursens slut. Därefter sammanställs kursvärderingen och sammanställningen tas upp till diskussion i områdeskollegium. Den ansvariga läraren lämnar därefter sammanställningen och underlaget till studierektorn. Återkopplingen till studenterna kan ske genom ett anslag eller genom en inbjudan till ett möte. Vanligast är dock att återkopplingen sker genom att sammanställningen läggs ut på Studentportalen eller skickas via e-post till studenterna. Sammanställningarna finns även att tillgå för studenterna i pärmar.

Vid tillsynsbesöket har företrädare för *institutionen för farmaci* framfört bl.a. följande. Kursvärderingarna går till så att studenterna fyller i en elektronisk blankett efter eller under kursen. Därefter görs en sammanställning. Kursledaren och en till tre studenter går också igenom sammanställningen och skriver en rapport som bl.a. presenteras för institutionsstyrelsen. Sammanställningen ligger tillgänglig i datasystemet. Återkopplingen till studenterna sker i början av nästa kurstillfälle. Då informeras studenterna på kursen om eventuella förändringar som har skett med anledning av kursvärderingarna. I övrigt finns sammanställningarna tillgängliga via datasystemet Kurt och på studentkårens webbplats.

Högscoleverket har vid besöket bett att få sammanställningar från det senaste genomförda kurstillfället för 20 slumpmässigt utvalda kurser.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 1 kap. 14 § högskoleförordningen ska högskolan ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av högskolan. Högskolan ska sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna.

Regeringen anger följande om kursvärderingar i propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* (prop. 1999/2000:28 s. 31).

Regeringen anser att kursvärderingar är en utgångspunkt för studenters och lärares delaktighet i och inflytande på kvalitetsarbetet. De bör vara obligatoriska inom högskolan. Utvärdering på kursnivå är ett nödvändigt inslag i uppbyggnaden av ett systematiskt kvalitetsarbete. Kursvärderingar kan genomföras på olika sätt. Studenterna ska alltid ges tillfälle att framföra sina erfarenheter och synpunkter. Studenternas ansvar att medverka i kursvärderingen måste förenas med en rättighet att få information om resultaten och att få delta i diskussionen om förbättringar. Alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Det är viktigt att erfarenheter från kursvärderingarna verkligen tas till vara och vid behov leder till förändringar. Genom möjligheten att ta del av sammanställningarna blir kursvärderingarna ett mer effektivt instrument. Om studenterna ser att kursvärderingarna kommer till användning kommer engagemanget för att delta i dem öka, vilket ytterligare stärker deras funktion.

Av Uppsala universitets redogörelse framgår att universitetet vidtagit omfattande åtgärder för att säkerställa att högskoleförordningens regler om kursvärderingar följs. Att reglerna trots det inte följs till fullo framgår av Högskoleverkets stickprovsgranskning, som visar att sammanställningar gjorts för 18 kurser av 20 (en sammanställning på vardera institutionen saknas). Detta talar för att det finns anledning för universitetet att vidta ytterligare åtgärder för att se till att 1 kap. 14 § högskoleförordningen följs. Åtgärder kan också behöva vidtas med anledning av vad Uppsala studentkår anfört om brister i återkopplingen.

Efter tillsynsbesöket har Uppsala studentkår framfört att kåren hade önskat att Uppsala universitet hade gjort en tydligare redogörelse för kursvärderingarna, särskilt vad gäller återkopplingen.

Studentrepresentation

Högskoleverket har frågat om Uppsala universitet och studentkårerna har kommit överens om vilka beslutande och beredande grupper som studenterna ska vara representerade i och antalet studentrepresentanter. Om en överenskommelse finns har verket bett universitetet att bifoga denna. Verket har också

efterfrågat en redogörelse för de grupper där studenterna inte är representerade och anledningen till detta.

Uppsala universitet har svarat följande. Studenternas rätt till inflytande och representation framgår av universitetets arbetsordning, som beslutats av konsistoriet, där studenterna är representerade. Av arbetsordningen framgår att studenterna har rätt att vara representerade i universitetets beslutande och beredande organ, vilka fasta beslutande och beredande organ som finns och hur studentrepresentationen där ska vara utformad.

Studenterna är inte alltid representerade i organ som varken är beslutande eller beredande. Sådana organ är exempelvis Biosäkerhetskommittén som har att granska ansökningar för hantering av mikroorganismer och biologiska ämnen samt vara rådgivande i hanterings- och tillståndsärenden, Friskvårdsgruppen som har till uppgift att initiera friskvårdsaktiviteter, att stötta och uppmuntra institutioner och enheter till ett aktivt friskvårdsarbete för universitetets anställda samt Kollegiet för samhällsforskning, SCAS, som är ett institut för avancerade studier främst i samhällsvetenskap och humaniora. Kollegiets verksamhet och styrning är reglerat i förordningen (1995:1079) om Kollegiet för samhällsforskning. Styrelsen är sammansatt i enlighet med förordningen och saknar därför studentrepresentanter.

Uppsala studentkår har i sin skrivelse svarat att man gärna ser en fullständig översikt över de grupper där studenterna inte är representerade samt en redogörelse för varför så är fallet.

Vid besöket har *universitetets representanter* framhållit att det är till gagn för universitetet att ha med studenterna i alla sammanhang och att det finns ett mycket nära samarbete mellan universitetet och studentkårerna. Uppsala universitet har även gett studentkårerna ekonomiskt stöd. Det har möjliggjort för kårerna att ha heltidsarvoderade fakultetsstudiebevakare. Det finns dock många tillfälliga grupper som gör det omöjligt att göra en fullständig förteckning.

Vid tillsynsbesöket har *studentrepresentanterna* lyft fram att det finns ett bra samarbete med Uppsala universitet och att studenterna behandlas med respekt. Studiebevakningen fungerar väl. Studenterna anser dock att de har en oklar status i rektorns ledningsråd, som är ett rådgivande och beredande organ. De får delta i mötena men de är inte inbjudna till exempelvis utländska studiebesök, mässor eller regelbundna lunchträffar. De anser att det är oklart om de ingår i gruppen eller bara får delta i vissa möten.

Högskoleverket tog upp denna fråga vid det avslutande mötet med universitetets ledning. Rektor svarade att det vid en del av de av kåren berörda tillfällena deltar inte hela ledningsrådet utan bara vissa representanter, beroende på vad frågan avser. Studenterna är alltid välkomna att lämna sina synpunkter och önskemål som alltid beaktas.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 1 kap. 4 a § högskolelagen ska studenterna ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

I 2 kap. 7 § högskolelagen anges att studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. När högskolan beslutar om sin organisation ska denna bestämmelse beaktas (2 kap. 5 § högskolelagen).

Av 2 kap. 14 § tredje och fjärde styckena högskoleförordningen framgår följande. Om beslut ska fattas av en grupp av personer enligt 2 kap. 6 § andra stycket högskolelagen, dvs. där kravet på majoriteten av personerna i gruppen är vetenskaplig eller konstnärlig kompetens, har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara mindre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen. I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenter som avses i 2 kap. 7 § högskolelagen.

I propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* (prop. 1999/2000:28, s. 28–29) anför regeringen att även frågor om t.ex. budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation. Vissa frågor kan dock ur studentsynpunkt vara mindre viktiga. Enligt uttalandet i propositionen bör högskolan och studentkåren tillsammans komma överens om vilka organ som studenterna ska vara representerade i.

Enligt regeringens proposition *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* (prop. 2009/10:149, s. 39) ska rätten till representation gälla alla beslut och all beredning som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation, och inte bara vid sådant beslutsfattande som omfattas av kravet på vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Enligt regeringens mening kommer varje universitet och högskola att behöva fatta beslut som innebär att en tydlig intern organisation och arbetsfördelning skapas när det inte längre i lag och förordning föreskrivs hur den interna organisationen ska se ut utöver vad som gäller för styrelse och rektor. Tydligheten i beslutsstrukturen bör därför inte minska. Vidare betonar regeringen att det bör vara naturligt för ett lärosäte att inte låta rätten till deltagande i en grupp vara avhängig av vilka frågor som behandlas i gruppen vid olika tillfällen.

Högskoleverket konstaterar att det finns ett nära samarbete mellan universitetet och studentkårerna. Vad gäller deltagandet i ledningsrådets möten vill verket dock framhålla vad som anförts i propositionen om att inte låta rätten till deltagande i en grupp vara avhängig av vilka frågor som behandlas i gruppen vid olika tillfällen. Högskoleverket uppfattar universitetets svar i övrigt så att studenterna erbjuds representation i samtliga beslutande och beredande organ som behandlar frågor som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. En förteckning över de fasta organ som studenterna inte erbjuds representation i skulle dock ge studentkåren möjlighet att bedöma om

högskoleförfattningarnas regler om studentrepresentation följs till fullo. Verket utgår från att en sådan förteckning upprättas.

Samrådsskyldighet om en enda person bereder eller fattar beslut

Högskoleverket har frågat vilka rutiner Uppsala universitet har för att säkerställa att representanter för studenterna informeras och att samråd sker med dem i god tid före beslut eller slutförande av beredning när beslut fattas eller beredning genomförs av en enda person.

Uppsala universitet har svarat följande. *Rektorssammanträden* är ett exempel på tillfälle där beslut fattas av endast en person och där studenterna är representerade. Andra exempel är då en vicerektor, dekan eller prefekt fattar beslut som har betydelse för utbildningen och studenternas situation. I de fall då beslut fattas utan att studentrepresentanter deltagit rör det sig om beslut i enskilda fall, som vilar på tillämpningen av mer generella riktlinjer. Vid beslut om riktlinjer har studentrepresentanter deltagit i såväl beredning som beslut.

Verksamheten inom *studerandebyrån* är i flera fall exempel på den typ av beslut då samråd med studentrepresentant inte förekommer. Det kan röra sig om tillgodoräknande av utländsk utbildning, svensk utbildning för generell examen eller vid handläggning av examensansökan. Inte heller sker sådant samråd inför beslut om behörighet, antagning och anstånd. Vid planeringsavdelningen fattas beslut om förlängning av studiestöd för doktorander som åtagit sig förtroendeuppdrag. Inte heller på fakultetsnivå inom teknisk-naturvetenskaplig fakultet sker samråd vid beslut i enskilda studentärenden där beslutet är delegerat till en person. När det gäller studentärenden såsom tillgodoräknande av svensk utbildning, förkunskapskrav till vissa terminer inom utbildningar, dispenser för tillträde till vissa terminer, antagning till senare del av program inom farmaceutisk utbildning på grund och avancerad nivå fattas sådana beslut på delegation av ordförande och sekreterare. Vid befarat negativt beslut på dispensansökan fattas beslut i samråd med representant för Farmaceutiska studentkåren. Delegationsordningen beslutas inför varje läsår i farmaceutiska fakultetens grundutbildningskommitté (Gruff). I grundutbildningskommittén ingår två studeranderepresentanter som ledamöter.

Inom den *medicinska utbildningen* på grundnivå och avancerad nivå tas beslut, enligt delegationsordningen, gällande anstånd och studieuppehåll i respektive programkommitté. I samtliga programkommittéer utom masterkommittén finns studentrepresentanter med bland ledamöterna. Det saknas i dag studieråd för masterstudenterna men arbete pågår med att starta upp ett studieråd vilket inom kort kommer att ge studentrepresentanter även i masterkommittén.

Inom det *humanistiska och samhällsvetenskapliga området* finns studentrepresentanter i alla beredande och beslutande organ. Studentrepresentanter saknas i docenturnämnderna inom teologiska, språkvetenskapliga och samhälls-

vetenskapliga fakulteterna. De slutliga besluten om att utnämna docenter fattas emellertid inom de teologiska, historisk-filosofiska och språkvetenskapliga fakulteterna av fakultetsnämnden där studenterna finns representerade. Den samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden har delegerat till docenturnämnden att utse docenter. Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden har ännu inte behandlat några docenturärenden. Vissa nämnder har också förmöten med studenterna före sammanträdena. Vid beslut, inom det humanistiska och samhällsvetenskapliga området, av mera praktisk eller rutinartad natur, samt i mycket känsliga personfrågor och liknande kan det förekomma att dekanus eller andra beslutsfattare fattar beslut på delegation utan föregående samråd. Beslut som rör enskilda studentärenden fattas huvudsakligen utan samråd av berörd personal på institutionerna. Rätten att fatta beslut på detta sätt bygger på delegation från organ där studenter är representerade. Fattade beslut anmäls ofta vid det delegerande organets påföljande sammanträde.

Vid Högskoleverkets möte med *studentrepresentanterna* under tillsynsbesöket framgick att samrådet ibland kommer för sent. Studenterna anser vidare att det är oklart när man ska ha samråd eftersom det inte framgår av varken arbetsordningen eller delegationsordningarna.

Högskoleverkets bedömning

I 2 kap. 7 § högskolelagen föreskrivs att studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. En hänvisning till denna bestämmelse finns i 2 kap. 14 § första stycket högskoleförordningen. Av andra stycket samma paragraf framgår att om beslut ska fattas eller beredning ska genomföras av en enda person, ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen.

Syftet med dessa föreskrifter är att garantera studenternas inflytande när ärenden som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation inte hanteras i någon grupp, utan bereds och beslutas av en ensam befattningshavare. Det är rektorns ansvar att universitetet har rutiner för hur samrådet med studentrepresentanterna ska gå till i sådana fall. Högskoleverket delar universitetets uppfattning att bestämmelsen om samrådsskyldighet med studentrepresentanter inte gäller enskilda studentärenden.

Av universitetets svar och Högskoleverkets samtal med representanter för såväl universitetet som studenter framgår att det finns ett gott samarbete mellan dem och att universitetet verkar för att studenterna ska ha inflytande också i de fall då enskilda personer fattar beslut i frågor som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Verkets erfarenhet är dock att regeln kan vara svår att tillämpa för enskilda befattningshavare om universitetet saknar riktlinjer. Detta bekräftas av vad studentrepresentanterna har uppgett vid tillsynsbesöket. Enligt Högskoleverket bör därför Uppsala universitet ta fram riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare

samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet.

Anställningsordning

Högskoleverket har frågat om universitetets styrelse har beslutat om en anställningsordning och hur den hålls tillgänglig. Högskoleverket har även bett att få universitetets anställningsordning.

Uppsala universitet har svarat att konsistoriet beslutade om nuvarande anställningsordning den 19 november 2010 och att den hålls tillgänglig på webben.

Universitetet har bifogat anställningsordningen.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 2 kap. 2 § 9 högskoleförordningen ska styrelsen för en högskola själv besluta om en anställningsordning.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* (prop. 2009/10:149 s. 70) anför regeringen att en konsekvens av den ökade friheten blir att högre krav ställs på de regler som lärosätena själva ställer upp vad gäller såväl innehåll som tillgänglighet. Enligt regeringen bör lärosätena i sina anställningsordningar samla de regler som ska gälla vid anställning av lärare och anställningsordningarna bör finnas tillgängliga vid högskolan.

Högskoleverket har tagit del av Uppsala universitets anställningsordning som vid en kontroll den 6 maj 2011 fanns tillgänglig på universitetets webbplats. Kravet på tillgänglighet är uppfyllt.

Efter en översiktlig genomgång av anställningsordningen anser Högskoleverket att den framstår som ändamålsenlig.

Kursplaner och utbildningsplaner

Högskoleverket har frågat var inom universitetets organisation beslut fattas om fastställande av kursplaner och utbildningsplaner för kurser och program och vilka åtgärder universitetets ledning vidtar för att säkerställa att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i 6 kap. 15 och 17 §§ högskoleförordningen.

Uppsala universitet har svarat bl.a. följande. Utbildningsplaner för program fastställs av den ansvariga områdesnämnden eller fakultetsnämnden. Kursplaner fastställs antingen av områdesnämnden eller fakultetsnämnden på delegation av antingen ett för utbildningsfrågor särskilt inrättat underorgan eller institutionsstyrelsen. Ett särskilt datorbaserat stödsystem för utbildnings- och kursplaner (Selma) har utvecklats av och används av universitetet i samverkan med Umeå universitet och Karolinska institutet. De fält som avser uppgifter enligt högskoleförordningen är obligatoriska. Utbildningsplaner beslutas på områdesnivå eller fakultetsnivå och områdeskansliet för in uppgifterna i

Selma. Kursplaner skapas på institutionerna och beslutas, beroende på områdets arbetsordning antingen på områdesnivå och fakultetsnivå eller på institutionen där uppgifterna tillförs Selma. Efter det att uppgifterna förts in i Selma kontrolleras dessa av företrädare för beslutande instans samt i förekommande fall också av befattningshavare vid universitetsförvaltningens områdeskanslier. Den språkvetenskapliga fakulteten har utfärdat egna anvisningar som anger hur kurs- och utbildningsplaner ska formuleras. Relativa lärandemål godkänns exempelvis inte.

Uppsala studentkår har i ett skriftligt yttrande inför besöket uppgett bl.a. följande. Universitetet uppger att ett datorbaserat stödsystem används vid framtagandet av kurs- och utbildningsplaner och att de uppgifter som ska framgå enligt högskoleförordningen är obligatoriska i systemet. Detta anser Uppsala studentkår vara lovvärt. Uppsala studentkår har tidigare framfört sina åsikter vad gäller ändringarna i högskoleförordningen om reglerna för kurs- och utbildningsplaner, men vill återigen framhålla vikten av att universitetet fortsätter att i dessa återge samma information som framgick innan ändringarna i förordningen trädde i kraft den 1 januari 2011. Uppsala studentkår har tidigare inte haft något att invända mot att universitetet tillstyrker Sveriges universitets- och högskoleförbunds (SUHF) rekommendationer att kurslitteratur inte behöver anges i kursplanen. Uppsala studentkår står fast vid sin hållning i frågan men vill framhålla vikten av att kurslitteraturlistan görs tillgänglig för studenterna i god tid före kursstart. Ett sätt att försäkra sig om att detta efterlevs kan vara att i Riktlinjer avseende studenternas arbetsvillkor föreskriva att en definitiv lista ska hållas tillgänglig samtidigt som ett översiktligt schema ska finnas. Det sätt som det är reglerat på nu föreskriver att en huvudsaklig förteckning ska finnas. Det är viktigt att studenterna i god tid får vetskap om kurslitteraturen för att kunna planera inköp eller lån av densamma. Vidare är det viktigt att studenterna har tillgång till en sådan förteckning i samband med ansökningar om tillgodoräknande av en viss kurs eller utbildning i fall denna är av vikt för bedömningen av huruvida ett tillgodoräknande ska medges eller inte.

Uppsala universitet har vid besöket upplyst Högskoleverket om att universitetet följer SUHF:s rekommendationer angående kurslitteraturlistan, vilka anger att ”En förteckning över den kurslitteratur eller övriga läromedel som ska användas kan, men behöver inte, ingå som en del av kursplanen, men bör alltid på lämpligt sätt redovisas i anslutning till kursplanen.”

Högskoleverket har vid besöket på *institutionen för farmaci* och *teologiska institutionen* bett att få fem utbildningsplaner och tio kursplaner från vardera institutionen. Högskoleverket har valt ut planerna slumpvis. Elva av de 20 kursplanerna var beslutade före den 1 januari 2011.

Högskoleverket har granskat följande utbildningsplaner:

- receptarieprogrammet, 180 högskolepoäng
- apotekarprogrammet, 300 högskolepoäng

- masterprogram i läkemedelsanvändning, 120 högskolepoäng
- masterprogram i läkemedelsutveckling, 120 högskolepoäng
- biomedicinprogrammet, 180 högskolepoäng
- kandidatprogram i religionsvetenskap, 180 högskolepoäng
- master programme in international humanitarian action, 120 högskolepoäng
- masterprogram i euroculture, 120 högskolepoäng
- masterprogram i religion i fred och konflikt, 120 högskolepoäng
- masterprogram i religionsvetenskap, 120 högskolepoäng.

Vidare har följande kursplaner granskats:

- biofysikalisk kemi, 9 högskolepoäng
- extemporetillverkning av läkemedel, 15 högskolepoäng
- farmaceutisk fysikalisk kemi, 7,5 högskolepoäng
- farmakoepidemiologi med hälsoekonomi, 10,5 högskolepoäng
- farmakoepidemiologi och farmakoekonomi, 10,5 högskolepoäng
- författningar för farmaceutisk behörighet, 3 högskolepoäng
- galenisk och fysikalisk farmaci, 10,5 högskolepoäng
- läkemedel – kvalitetssäkring och regulatoriska krav, 6 högskolepoäng
- läkemedelsformulering, 7,5 högskolepoäng
- tillämpad apoteksfarmaci, 13,5 högskolepoäng
- bibelvetenskap CiGTs, 15 högskolepoäng
- bibelvetenskap CiNTs, 15 högskolepoäng
- kyrko- och missionsstudier B1, 15 högskolepoäng
- kyrko- och missionsstudier B2, 15 högskolepoäng
- kyrko- och missionsstudier C1, 15 högskolepoäng
- kyrko- och missionsstudier C2, 15 högskolepoäng
- religionshistoria och religionsbeteendevetenskap B1, 15 högskolepoäng
- religionshistoria och religionsbeteendevetenskap B2, 15 högskolepoäng
- tros- och livsåskådningsvetenskap B1, 15 högskolepoäng
- tros- och livsåskådningsvetenskap B2, 15 högskolepoäng.

Högskoleverkets bedömning

Utbildningsplaner

Av 6 kap. 16 § högskoleförordningen framgår att det för ett utbildningsprogram ska finnas en utbildningsplan. Enligt 17 § samma kapitel ska följande anges i utbildningsplanen: de kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs.

Före den 1 januari 2011 fanns det mer omfattande krav i 6 kap. 17 § högskoleförordningen om vad som skulle anges i utbildningsplanen.

I utbildningsplanerna för *masterprogram i läkemedelsutveckling*, *masterprogram i läkemedelsanvändning* och *masterprogram i religion i fred och konflikt* anges inte alla de kurser som programmen omfattar.

Av 10 § språklagen (2009:600) framgår att språket hos bl.a. förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. Utbildningsplaner måste därför vara på svenska. Detta utesluter dock inte att det även finns översättningar av utbildningsplaner till engelska eller annat relevant språk. Högskoleverket kan konstatera att utbildningsplanerna för *masterprogram i euroculture* och *master programme in international humanitarian action* endast återfinns på engelska.

I övrigt uppfyller utbildningsplanerna de krav som ställs i högskoleförordningen.

Högskoleverket konstaterar sammanfattningsvis att Uppsala universitet behöver korrigera vissa utbildningsplaner, dels ska de vara på svenska, dels ska de ange de kurser som programmen omfattar.

Kursplaner

Av 6 kap. 14 § högskoleförordningen framgår att det för en kurs ska finnas en kursplan. Enligt 15 § samma kapitel ska följande anges i kursplanen: kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs.

Före den 1 januari 2011 fanns det mer omfattande krav i 6 kap. 15 § högskoleförordningen om vad som skulle anges i kursplanen.

Föreskrifter i kursplaner anses vara föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen, dvs. regler som är generellt tillämpbara och bindande för såväl universitet och högskolor som studenter. Regler i kursplaner har bl.a. till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanerna är tydliga.

Högskoleverket konstaterar att formerna för examinationen är otydliga i kursplanerna för kyrko- och missionsstudier B1, kyrko- och missionsstudier B2, religionshistoria och religionsbeteendevetenskap B1 och religionshistoria och religionsbeteendevetenskap B2. Exempelvis anges i kursplanen för kursen kyrko- och missionsstudier B1 att ”I examinationen ingår: examineriska seminarier, muntlig eller skriftlig tentamen samt skriftliga uppgifter”.

Högskoleverket har i ett beslut anfört att uttrycket ”och/eller” i en kursplan inte ger en student ett tillräckligt preciserat besked om hur examinationen ska gå till. Se Högskoleverkets beslut den 27 oktober 2010, reg.nr 31-658-10.

Formerna för examinationen behöver således preciseras i dessa kursplaner för att bättre uppfylla kravet i 6 kap. 15 § högskoleförordningen om att formerna för att bedöma studenternas prestationer ska anges i kursplanerna.

Av 16 kap. 15 § högskoleförordningen, i dess lydelse före den 1 januari 2011, framgår bl.a. att den kurslitteratur som ska användas ska anges i kursplanen. Högskoleverket konstaterar att kursplanerna för kurserna *biofysikalisk kemi* och *författningar för farmaceutisk behörighet*, för vilka den nämnda bestämmelsen gäller, dock saknar uppgifter om den kurslitteratur som ska användas.

Från och med den 1 januari 2011 finns det däremot inte längre något krav i högskoleförordningen på att kurslitteraturen ska anges i kursplanen. Uppsala

studentkår har framhållit vikten av att kurslitteraturen görs tillgänglig för studenterna i god tid före kursstart. Uppsala universitet har uppgett att universitetet kommer att följa SUHF:s rekommendationer. I dem anges bl.a. att kurslitteraturen alltid bör redovisas i anslutning till kursplanen och att den kan, men behöver inte, ingå som en del av kursplanen.

Högskoleverket konstaterar att kurslitteraturen anges i 18 av de granskade 20 kursplanerna. Högskoleverket anser att det är bra att kurslitteraturen anges i de nio kursplaner som beslutades efter den 1 januari 2011.

Sammanfattningsvis konstaterar Högskoleverket att Uppsala universitet behöver förtydliga vissa av sina kursplaner när det gäller formerna för examinationen. Vidare konstaterar Högskoleverket att Uppsala universitet även efter förordningsändringen, som innebär att kurslitteratur inte behöver anges i kursplanerna, ändå har fortsatt att förteckna kurslitteraturen i de granskade kursplaner som beslutades efter ändringen.

Examensärenden och frågor om tillgodoräknande

Högskoleverket har frågat Uppsala universitet om alla som fattar beslut i examensärenden och ärenden om tillgodoräknanden har rätt att göra det genom delegation. Högskoleverket har även begärt att få universitetets examensordning.

Universitetet har svarat att beslut i examensärenden och ärenden om tillgodoräknande fattas efter delegation. Teknisk-naturvetenskaplig fakultet har utöver de generella bestämmelserna även egna anvisningar (Teknat 2008/375).

Universitetet har bifogat dokumenten *Bestämmelser avseende examina på grundnivå och avancerad nivå vid Uppsala universitet* UFV 2007/212, UFV2010/168 och *Bestämmelser avseende examina på forskarnivå vid Uppsala universitet*, UFV 2010/318.

Uppsala studentkår har svarat följande. Kåren anser att delegationsordningen inte är tillräckligt väl förankrad bland fakulteterna och institutionerna. Vid minst ett tillfälle har institutioner hävdats att de inte har beslutsmakt i fråga som rektor har delegerat till dem. Det behövs en tydlig delegationsordning så att studenterna vet vem de ska vända sig till när de ansöker om tillgodoräknande.

Högskoleverket har granskat 20 slumpvis utvalda ärenden om utfärdande av examensbevis. Högskoleverket har även granskat 20 ärenden om tillgodoräknande, tio från teologiska institutionen och tio från institutionen för farmaci.

Högskoleverkets bedömning

I 6 kap. 4 § högskoleförordningen föreskrivs att inom all utbildning får endast de examina som anges i examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen, avläggas. I samma kapitel 6–8 §§ finns regler om tillgodoräknande av utbildning och i 9–11 f och 20 §§ finns regler om examens- och kursbevis. Av den

databas som finns på Högskoleverkets webbplats, framgår vilka examina högskolan har rätt att utfärda.

Examensärenden

Högskoleverket konstaterar, efter att ha tagit del av examensordningarna, att Uppsala universitet utfärdar de examina som universitetet har fått tillstånd till.

Vad gäller delegationen av rätten att fatta beslut i examensärenden har den rätten delegerats av rektorn till chefen för studerandebyrån (dnr 4503/93) som i sin tur delegerat denna rätt vidare till namngivna befattningshavare vid studerandebyrån (UFV2011/389). Högskoleverket konstaterar att alla de 20 granskade examensbevisen är undertecknade av personer som har rätt att utfärda examina enligt delegationsbesluten. I samtliga fall har också diploma supplement bifogats examensbeviset.

Högskoleverket finner att de granskade examensbevisen uppfyller tillämpliga författningar.

Ärenden om tillgodoräknande

Högskoleverket har granskat tio ärenden om tillgodoräknanden av del av kurs vid *teologiska institutionen* (tillgodoräknande av hela kurser för generella examina och yrkesexamina handläggs av studerandebyrån).

Vid tillsynsbesöket uppgavs följande. Många ansökningar sker genom att studenterna kommer in till expeditionen och ansöker muntligen. Beslutsfattaren skriver dock ut ett utdrag från Uppdok samma dag han tar emot ansökan, dvs. när studenten besöker expeditionen. När studenten ansöker om tillgodoräknande av utbildning från andra lärosäten tillförs sådana handlingar akten. Ärendena diarieförs först när beslutet är fattat. Beslutsdatum är samma som dagen för expediering. Avslag förekommer sällan.

Vid besöket uppvisades en blankett för ansökan om tillgodoräknande.

Högskoleverket konstaterar att alla de tio granskade besluten om tillgodoräknande är undertecknade av den befattningshavare som har rätt att fatta beslut i ärendena enligt särskilt delegationsbeslut.

Högskoleverket konstaterar vidare att det inte finns någon skriftlig ansökan i de granskade ärendena. Det framgår därför inte när studenten kom in med sin ansökan eller vad ansökan avser. I så gott som samtliga ärenden finns ett utdrag från Uppdok och datumet för utskriften framgår. Alla de granskade besluten har diarienummer och expedieringsdatum, men inget särskilt beslutsdatum. Besluten har också en hänvisning om att beslut om tillgodoräknande kan överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

Högskoleverket finner att den av institutionen uppvisade blanketten är ändamålsenlig. Mot denna bakgrund vill Högskoleverket uppmuntra universitetet att förbättra rutinerna så att studenterna som ansöker om tillgodoräknande använder sig av blanketten. På så vis klargörs när ansökan inkom till universitetet, vad studenten vill få tillgodoräknat och om han eller hon vid beslutet fått sin ansökan beviljad till fullo. I varje fall bör, om en ansökan

har gjorts muntligt, en anteckning göras om vad studenten begär och dagen för ansökan. (Se vidare Högskoleverkets bedömning i avsnittet om handläggningstider).

Uppsala universitet har efter tillsynsbesöket gett följande kommentar. När en student muntligen ansöker om tillgodoräknande görs vanligen en anteckning i registerutdraget i form av siffror (kurs- och provkoder) och andra korta noteringar. Dagen för ansökan är i dylika fall samma datum som det på registerutdraget.

Högskoleverket vidhåller sin uppfattning och anser att Uppsala universitets hantering medför att det inte tydligt går att utläsa vad studenten begärt och när ansökan har skett. Att det finns ett tydligt underlag är särskilt viktigt när det gäller beslut som kan överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

Högskoleverket har även granskat tio ärenden om tillgodoräknande vid *institutionen för farmaci*. Alla de tio granskade besluten om tillgodoräknande är undertecknade av de befattningshavare som har rätt att fatta beslut i ärendena enligt särskilda delegationsbeslut.

Vid tillsynsbesöket uppgav handläggaren följande. Ärendena kommer in till institutionen när de är slutbehandlade vid farmaceutiska fakultetens studentservice för att expedieras. Då får också ärendet ett diarienummer och ankomststämplas. Samma dag som ärendet kommer in till institutionen expedieras besluten.

Samtliga de granskade ansökningarna har skett på en särskild angiven blankett, som är ändamålsenlig. Endast vissa av ansökningarna är ankomststämplade och alla saknar diarienummer. Diarienummer har dock påförts ärendet på en blankett i samband med expedieringen. (Det finns dessutom i flertalet ärenden en stämpel som anger när ärendet kom in till institutionen.) Se verkets bedömning i avsnittet om registrering. Samtliga granskade beslut hade en hänvisning om hur man begär omprövning och överklagar.

Sammanfattningsvis anser Högskoleverket att Uppsala universitet bör se över sina rutiner för ärenden om tillgodoräknande.

Antagningsordning

Högskoleverket har frågat om universitetets styrelse har beslutat om en antagningsordning. Verket har också begärt att få universitetets antagningsordning och frågat hur den hålls tillgänglig. Vidare har verket frågat om Uppsala universitet anser att antagningsordningen innehåller de regler som avses i 6 kap. 3 § andra stycket högskoleförordningen.

Universitetet har gett följande svar. Universitetets styrelse har beslutat om en antagningsordning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå (UFV 2009/1900) och för utbildning på forskarnivå (UFV 2010/472). Antagningsordningar för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och för utbildning på forskarnivå hålls tillgängliga via mål- och regelsamlingen på universitetets webbplats. Den förstnämnda återfinns också på de sidor som vänder sig till

sökande och studenter <http://www.uu.se/node292>. Uppsala universitet anser att antagningsordningarna innehåller samtliga de regler som avses i 6 kap. 3 § andra stycket högskoleförordningen.

Uppsala studentkår har lämnat följande synpunkter. De föreskrifter som ska ingå i antagningsordningen enligt 6 kap 3 § andra stycket är reglerade i antagningsordningen för grund- och avancerad nivå. Uppsala studentkår anser dock att Uppsala universitet borde tillämpa utrymmet för ett alternativt (lokalt) urval för fler utbildningar än endast ekonomie kandidatexamen och utbildningar med inriktning mot personal och arbetslivsfrågor, vilket är fallet i dag.

Högskoleverkets bedömning

Beslut av styrelsen

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 7 högskoleförordningen ska styrelsen för en högskola själv besluta om den antagningsordning som nämns i 6 kap. 3 § andra stycket samma förordning.

Högskoleverket konstaterar att Uppsala universitets styrelse (konsistoriet) själv har fattat beslut om antagningsordningen för tillträde till utbildning på grundnivå och avancerad nivå (2009-12-17, dnr UFV 2009/1900) samt för utbildning på forskarnivå (2010-04-14, dnr UFV 2010/472).

Antagningsordningens tillgänglighet

I 6 kap. 3 § andra stycket högskoleförordningen anges att högskolans antagningsordning ska finnas tillgänglig.

Högskoleverket har vid kontroll den 6 maj 2011 funnit att antagningsordningarna är tillgängliga via universitetets webbplats. Kravet på tillgänglighet är därmed uppfyllt.

Regler i antagningsordningen

Av 6 kap. 3 § andra stycket högskoleförordningen framgår följande. I en antagningsordning tas de föreskrifter in som högskolan tillämpar i fråga om ansökan, behörighet, urval och antagning och om hur beslut fattas och kan överklagas.

Efter en översiktlig granskning av antagningsordningen för tillträde till utbildning på grundnivå och avancerad nivå finner Högskoleverket att den innehåller det som högskoleförordningens regler kräver.

Beträffande Högskoleverkets bedömning av regler i antagningsordningen om anstånd och studieuppehåll, se nästa avsnitt under rubriken *Uppsala universitets lokala regler*.

Beträffande antagningsordningen för tillträde till utbildning på forskarnivå, se avsnittet om utbildning på forskarnivå.

Anstånd och studieuppehåll

Högskoleverket har frågat var i Uppsala universitets organisation ärenden om anstånd och studieuppehåll handläggs och om universitetet har utfärdat egna regler eller riktlinjer för anstånd och studieuppehåll.

Uppsala universitet har svarat följande. Anståndsärenden handläggs inom universitetsförvaltningen av studerandebyråns antagningsenhet. Ärenden om studieuppehåll handläggs av fakultetsnämnd som kan delegera detta till institution eller programkommitté (motsvarande).

Studieuppehåll beslutas exempelvis av programsamordnare och administratör inom farmaceutisk utbildning i det fall studenten har platsgaranti vid återgång till studierna. I de fall endast en anmälan om studieuppehåll görs handläggs detta av administratör. Vid juridiska fakulteten fattas beslut om anstånd och studieuppehåll regelmässigt av studerandekansliet på institutionen.

De egna regler och riktlinjer som universitetet har för anstånd återfinns i antagningsordningen för grundnivå och avancerad nivå. För studieuppehåll finns även kompletterande riktlinjer på fakultetsnivå. Exempelvis finns inom medicinsk utbildning på grundnivå och avancerad nivå regler för studieuppehåll i respektive studiehandbok enligt programkommittéernas beslut. Texten bygger på högskoleförordningen. Inom området humaniora och samhällsvetenskap har fakultetsnämnderna i flera fall egna riktlinjer för anstånd och studieuppehåll.

Uppsala studentkår har i sin skrivelse till Högskoleverket anfört följande. Uppsala studentkår har inga synpunkter på anståndsfrågan. När det gäller studieuppehåll ser det väldigt olika ut på olika fakulteter i frågan om vem som beslutar detta. Stora variationer i reglerna för studieuppehåll kan göra det svårt för studerande vid olika fakulteter eller institutioner att veta vart de ska vända sig när de vill ta studieuppehåll. Gemensamma riktlinjer i denna fråga för hela grundutbildningen vid universitetet skulle öka förutsebarheten för studenterna. Studentkåren anser att informationen om förutsättningar för att ta studieuppehåll måste meddelas till studenterna på ett tydligare sätt. Vid exempelvis medicinska fakulteten har flera studenter stött på problem när de velat återuppta sina studier efter studieuppehåll. Att enbart ha information på webbplatsen räcker inte, speciellt inte om studenterna inte vet att relevant information finns just där.

Högskoleverket har tagit del av universitetets regler om anstånd med att påbörja studierna och om studieuppehåll i universitetets antagningsordning för tillträde till utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Vid besöket hos *studerandebyråns antagningsenhet* har verket granskat tio slumpvis utvalda ärenden om anstånd under åren 2010 och 2011. När det gäller ärenden om studieuppehåll har verket granskat sex sådana ärenden vid *teologiska institutionen*. Ärendena är från 2009–2011. Verket har även granskat tio ärenden om studieuppehåll vid *farmaceutiska fakulteten*. Besluten i ärendena har fattats 2010–2011.

Högskoleverkets bedömning

Författningsbestämmelser

Enligt 7 kap. 33 § högskoleförordningen får en högskola i enskilda fall, om det finns särskilda skäl, besluta att den som är antagen till utbildning på grundnivå eller avancerad nivå vid högskolan

1. får anstånd med att påbörja studierna, eller
2. får fortsätta sina studier efter studieuppehåll.

Det som anges i första stycket gäller också en studerande som avses i 6 kap. 11 c § om den del av utbildningen som högskolan ska anordna ges på grundnivå eller avancerad nivå.

Högskoleverket får meddela närmare föreskrifter om anstånd och studieuppehåll.

Enligt 12 kap. 2 § 7 högskoleförordningen får en högskolas beslut att inte bevilja den som är antagen till utbildning på grundnivå eller avancerad nivå anstånd med att påbörja studierna eller få fortsätta sina studier efter studieuppehåll överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH).

I Högskoleverkets föreskrifter (HSVFS 1999:1) om anstånd med studier för antagna samt studieuppehåll anges följande.

Anstånd med studier för antagna

1 § Särskilda skäl för anstånd med att påbörja studierna kan vara sociala, medicinska eller andra särskilda omständigheter som t.ex. vård av barn, värnplikts- eller civilpliktstjänstgöring, studentfackliga uppdrag eller uppskjuten ledighet enligt lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning.

2 § Anståndstiden får uppgå till högst 18 månader om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid.

Ett beslut om anstånd får förenas med villkor om anmälan inför den tidpunkt som studierna ska påbörjas.

Studieuppehåll

3 § Med studieuppehåll avses ett uppehåll i studierna som anmälts till högskolan av studenten.

4 § Särskilda skäl för att få fortsätta studierna efter studieuppehåll kan vara sociala, medicinska eller andra särskilda omständigheter som t.ex. vård av barn, värnplikts- eller civilpliktstjänstgöring eller studentfackliga uppdrag.

Högskolans medgivande om att en student får fortsätta sina studier efter studieuppehåll ska lämnas för en bestämd tid.

Av 19–21 §§ förvaltningslagen (1986:223) framgår att beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende ska innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utlämnas helt eller delvis, bl.a. om beslutet inte går någon part emot eller om

det av någon annan anledning är uppenbart obehövt att upplysa om skälen. Om beslutet går parten emot och kan överklagas, ska en underrättelse lämnas om hur det kan överklagas och om eventuell avvikande mening.

Uppsala universitets lokala regler

I Uppsala universitets antagningsordning s. 10 anges följande. Om det finns särskilda skäl får en högskola i enskilda fall besluta om anstånd med att påbörja studierna vid föreskriven tidpunkt. Vid Uppsala universitet utnyttjas detta medgivande i fråga om studenter som antagits till program i ordinarie antagning, men inte när det gäller erbjudande om plats vid reservantagning eller antagning till kurser.

Vidare anges att om det finns särskilda skäl får en högskola besluta att den som är antagen får fortsätta studierna efter studieuppehåll. Vid Uppsala universitet utnyttjas detta medgivande i fråga om studenter på utbildningsprogram. Tillämpningen ska vara generös i fråga om studieuppehåll som omfattar högst ett år. Beslut fattas av ansvarig fakultetsnämnd.

Universitetets representanter har vid besöket förklarat att de tolkar högskoleförordningens bestämmelser på ett annat sätt än ÖNH. Reglerna ger enligt universitetet lärosätena möjlighet att bevilja anstånd eller studieuppehåll, men man anser att bestämmelserna inte är tvingande. Universitetet utnyttjar möjligheten att bevilja anstånd eller studieuppehåll bara i de fall där det är rimligt. Universitetet anser att det inte är genomförbart att bevilja anstånd till studenter som är antagna som reserver till utbildningar som har ett stort söktryck, som bl.a. vårdutbildningar.

Universitetet har dock uppgett att om den sökande överklagar universitetets beslut att avslå en ansökan med hänvisning till lärosätets regler om anstånd och studieuppehåll vid reservantagning, ändrar universitetet beslutet till studentens fördel. Överklagandet överlämnas alltså inte till ÖNH i dessa fall, eftersom universitetet omprövat sitt beslut.

Högskoleverket gör följande bedömning.

Universitet och högskolor har inte något bemyndigande att meddela föreskrifter om anstånd eller studieuppehåll. Men högskolorna har möjlighet att tolka gällande bestämmelser som kan ta sig uttryck i allmänna råd, riktlinjer och andra typer av lokala regler. Högskolorna får emellertid inte inskränka studenternas rätt till anstånd och studieuppehåll i förhållande till de regler som finns i högskoleförordningen och i Högskoleverkets föreskrifter. Lärosätena får inte heller besluta om lokala regler som strider mot ÖNH:s praxis.

ÖNH är en domstolsliknande nämnd och bestämmer som sista instans hur högskoleförordningens regler och Högskoleverkets föreskrifter ska tolkas. Lärosätena har att rätta sig efter nämndens beslut och får självfallet inte besluta om lokala regler som strider mot nämndens praxis.

I ett beslut som gäller Uppsala universitet uttalar ÖNH följande. Universitet och högskolor har inte något bemyndigande att meddela föreskrifter om anstånd därför har Uppsala universitetet inte rätt att ställa upp en bestämmelse

som innebär att en sökandes skäl för anstånd inte prövas på den grunden att den sökande erbjudits plats i reservantagningen. Vidare finner nämnden att universitetet inte har prövat om de skäl som den sökande anfört var sådana skäl som skulle föranleda ett beslut om anstånd med studiestarten. Eftersom det är universitetet som ska ta ställning till frågan som första instans, och inte ÖNH, återförvisades ärendet till Uppsala universitet. Se ÖNH:s beslut den 11 april 2008, reg.nr 47-272-08.

Högskoleverket konstaterar således att universitetets regel i antagningsordningen, som innebär att en sökandes skäl för anstånd inte prövas om hon eller han har erbjudits plats vid reservantagningen, strider mot ÖNH:s avgörande. Lärosätena måste enligt beslutet som första instans pröva de sökandes skäl för anstånd. Att ha regler som innebär att universitetet inte prövar de sökandes skäl i vissa fall medför att sådana ärenden bara i undantagsfall kommer under ÖNH:s prövning. Universitetet inställning att endast följa ÖNH:s praxis när ett beslut överklagas innebär att studenterna inte behandlas på ett likvärdigt sätt, vilket strider mot reglerna i 1 kap. 9 § regeringsformen.

Högskoleverket ifrågasätter universitetets regel om att studenters skäl för anstånd eller studieuppehåll inte prövas om studenterna har antagits till kurser. Det är dock ÖNH som prövar om regeln strider mot de nationella bestämmelserna om anstånd och studieuppehåll.

Efter besöket har Uppsala universitet lämnat följande kommentar till verkets ovan redovisade synpunkter. Universitetet har i december 2011 ändrat bestämmelsen om reservantagning till program. Universitetet prövar numera skälen för anstånd för dem som antagits som reserv på ett program.

Högskoleverket konstaterar att det av antagningsordningen beslutad den 15 december 2011 numera anges att ”Om det finns särskilda skäl får en högskola i enskilda fall besluta om anstånd med att påbörja studierna vid föreskriven tidpunkt. Vid Uppsala universitet utnyttjas detta medgivande i fråga om studenter som antagits till program, men inte till kurser.” Skrivningen om studieuppehåll är oförändrad.

Högskoleverket finner således att Uppsala universitet har beaktat verkets synpunkt vad gäller anstånd till den som antagits som reserv på ett program.

Högskoleverket har uppmärksammat att ÖNH den 16 mars 2012 har fattat ett beslut (reg.nr 47-180-12) om att Uppsala universitet inte haft rätt att ställa upp en regel om att en sökandes skäl för anstånd inte prövas om den sökande antagits till en kurs. Högskoleverkets förutsätter därför att Uppsala universitet ändrar sina lokala regler om anstånd och studieuppehåll så att de inte inskränker studenternas rätt i förhållande till tillämpliga bestämmelser och ÖNH:s praxis.

Granskade ärenden om anstånd

Samtliga ärenden om anstånd handläggs på *studerandebyråns antagningsenhet* och registreras centralt på registraturen.

Avslagsbesluten är motiverade och försedda med överklagandehänvisningar. I ett av de granskade fallen har en student, som har fått avslag med motiveringen att kallade reserver inte medges anstånd, överklagat beslutet och bifogat det ovannämnda ÖNH-beslutet. Universitetet har då gjort en omprövning och beviljat ansökan.

Som redan har nämnts anser Högskoleverket att det inte är förenligt med rättssäkerhetskrav och krav på likabehandling att vid en prövning av ansökan om anstånd helt bortse från ÖNH:s praxis och bifalla ansökan först efter det att studenten har överklagat.

I övrigt anser Högskoleverket att Uppsala universitets hantering av de granskade ärendena om anstånd uppfyller förvaltningslagens krav på skyndsamt handläggning, motivering av beslut och överklagandehänvisning. Hanteringen uppfyller dock inte alltid myndighetsförordningens krav på att ärendena ska avgöras efter föredragning.

Efter tillsynsbesöket har Uppsala universitet uppgett att rutinerna har ändrats och att den typen av ärenden avgörs efter föredragning.

Frågan om handläggningstiden för ärenden om anstånd behandlas i avsnittet om handläggningstider.

Granskade ärenden om studieuppehåll

Vid *teologiska institutionen* har man upplyst Högskoleverkets representanter att studenter som begär studieuppehåll alltid får studieplats när de kommer tillbaka och att det inte förekommer några avslag.

Institutionen har en blankett för anmälan om studieuppehåll och studieavbrott på kandidatprogram och masterprogram. I blanketten finns en förtryckt text som upplyser om att studenten har programplatsen kvar efter studieuppehållet. På blanketten finns det vidare utrymme för att ange tiden för studieuppehållet. Utrymme ges för att ange orsaken till uppehållet, med en upplysning att det är en ”frivillig uppgift”. I slutet av blanketten finns rubriken *Teologiska institutionen har noterat Din anmälan*.

För samtliga av de granskade ärendena har denna blankett använts.

Av granskningen framgår att studenter som vill göra studieuppehåll inte behöver uppge några skäl. Enligt uppgift från institutionen beror detta på att sådana studenter alltid får studieplats när de vill återuppta sina studier. Detta gäller dock bara studenter som är antagna till program. I likhet med vad som anförts om anstånd för studenter som antagits till kurser anser Högskoleverket att universitetets synsätt, att endast pröva studentens skäl för studieuppehåll om studenten är antagen till program, starkt kan ifrågasättas. Jfr ÖNH:s beslut från mars 2012 som gäller nämndens bedömning av universitetets regel om anstånd för de som är antagna till kurser.

Vidare konstaterar verket att institutionen inte fattar några beslut om studieuppehåll, varken beslut om bifall eller beslut om avslag, vilket är anmärkningsvärt ur rättssäkerhetssynpunkt. (Se även verkets bedömning i avsnittet om formella krav på högskolans beslut.)

Institutionen för farmaci har upplyst Högskoleverkets representanter att ärenden om studieuppehåll handläggs på fakultetsnivå. De granskade besluten avser beviljande av studieuppehåll på receptarieprogrammet och apotekarprogrammet. Som underlag för besluten finns ansökningar om studieuppehåll på blanketter utformade av fakulteten. På blanketten finns det en upplysning om att studieuppehåll endast beviljas och registreras tidigast efter en termins studier, för en termin i taget för apotekar- och receptarieprogrammet och ett år i taget för magister- och masterprogrammet. Uppgiften om anledningen till uppehållet är obligatorisk. Studenten får välja mellan följande skäl: arbete, sjukdom (det anges att läkarintyg krävs för platsgaranti), andra studier, för få poäng inom programmet och annan orsak.

Sju av de granskade ärendena gällde ansökan om studieuppehåll med anledning av att studenten tagit för få poäng inom programmet. Som villkor för platsgarantin anges i samtliga beslut att studenten ska ansöka om återupptagande av studierna senast ett visst datum. Dessutom anges att platsgarantin gäller under förutsättning att studenten har tagit ett visst antal högskolepoäng vid den bestämda tiden för återupptagandet av studierna.

I ett av de granskade ärendena finns det inget formellt beslut, utan endast ett ”Meddelande”. Av meddelandet framgår inte klart om studenten får fortsätta sina studier efter studieuppehållet. Det anges bara att ansökan har registrerats och när ansökan om återupptagande av studier senast ska ske.

Det finns inga överklagandehänvisningar.

Ordföranden för farmaceutiska fakultetens grundutbildningskommitté har förklarat att det inte fattas några beslut om avslag. Studenter som inte uppfyller de villkor som ställs för studieuppehåll med platsgaranti får ett meddelande om att deras ansökan har registrerats och en upplysning om när de kan lämna en ansökan om återupptagande av studier. Studenterna får då återuppta sina studier i mån av plats. Under de senaste åren har det inte förekommit att någon har vägrats en utbildningsplats vid denna fakultet.

Högskoleverket anser att farmaceutiska fakultetens villkor på en termins studier för att studieuppehåll över huvud taget ska kunna beviljas, inskränker högskoleförordningens bestämmelser och Högskoleverkets föreskrifter.

Beviljande av studieuppehåll innebär, enligt bestämmelserna i högskoleförordningen, att studenten får återta sin plats efter studieuppehållet, dvs. har platsgaranti. Ett besked att studenten inte beviljas platsgaranti utan får återkomma i mån av plats innebär egentligen ett avslag på studentens ansökan om studieuppehåll. Studenten har då rätt att få ett motiverat beslut om varför han eller hon inte beviljas studieuppehåll. Eftersom ett sådant beslut kan överklagas har studenten rätt att få information om hur han eller hon ska kunna överklaga beslutet. I annat fall riskerar studenterna att inte kunna tillvarata sina rättigheter.

Högskoleverket anser således att hanteringen, i de fall där studenter enligt fakultetens bedömning saknar tillräckliga skäl för platsgaranti, inte sker i

enlighet med tillämpliga regler. Högskoleverket förutsätter att hanteringen ses över.

Frågan om handläggningstiden för ärenden om studieuppehåll behandlas i avsnittet om handläggningstider.

Utbildning på forskarnivå

Allmänna studieplaner och antagningsordningen

Högskoleverket har frågat Uppsala universitet om allmänna studieplaner har beslutats för samtliga ämnen där utbildning på forskarnivå anordnas. Verket har vidare frågat om universitetet har bestämt vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid prövningen av förmågan att tillgodogöra sig utbildningen och om dessa bedömningsgrunder framgår av universitetets antagningsordning.

Uppsala universitet har uppgett att allmänna studieplaner har beslutats för samtliga ämnen där utbildning på forskarnivå anordnas, att beslut fattas av fakultetsnämnderna och att de allmänna studieplanerna finns tillgängliga på fakulteternas webbplatser.

Universitetet har vidare uppgett följande. Bedömningsgrunderna som ska tillämpas vid prövning av förmågan att tillgodogöra sig utbildningen framgår av de allmänna studieplanerna och av eventuella kompletterande riktlinjer som fastställts av fakultetsnämnderna. Bedömningsgrunderna beslutas enligt antagningsordningen av fakultetsnämnderna och kan skilja sig åt mellan olika forskarutbildningsämnen. Bedömningsgrunderna hålls tillgängliga genom fakulteternas webbplatser. Där finns också kontaktuppgifter till samtliga fakulteter och institutioner för den som vill ha direktkontakt. I antagningsordningen anges att antagning och fördelning av studiestöd ska ske med öppenhet och i konkurrens.

Uppsala studentkår har i sin skrivelse till Högskoleverket uppgett följande. När det gäller antagningsordningen vid Uppsala universitet finns det en avsevärd diskrepans mellan dess intentioner och utfallet, speciellt på forskarutbildningsnivå. Vid vissa fakulteter har man ännu inte lärt sig att värva de mest studiebegärade utan att använda olika förfaranden som jävar tillsättningsprocessen. Det förekommer olika varianter av provanställning och provperioder som förkläs till examensarbeten eller kurser på avancerad nivå. En konsekvens därav blir att när doktorandbefattningarna lyses ut så är de redan ”vikta” genom att diverse specifika tillsättningskriterier införs i utlysningen. Således förekommer det att det kommer in många ansökningar, som det lagts ner ett stort arbete på, till befattningar som i praktiken redan är tillsatta. Det kan noteras, att ju mer beroende fakulteten är av externa anslag desto mer markerad är denna tendens. Förklaringen kan sökas i att forskarna som har anslagen vill kunna välja och pröva sina medarbetare.

Individuella studieplaner

Högskoleverket har frågat om individuella studieplaner har upprättats för samtliga doktorander och om studieplanerna innehåller de uppgifter som anges i 6 kap. 29 § högskoleförordningen. Verket har också efterfrågat beskrivning av rutinerna för att följa upp de individuella studieplanerna.

Uppsala universitet har svarat följande. Individuella studieplaner har upprättats för samtliga doktorander. I ett fåtal fall saknas en sådan plan för doktorander som inte haft någon registrerad aktivitet sedan kravet på individuell studieplan infördes. Skulle dessa doktorander återuppta utbildningen kommer individuella studieplaner att upprättas.

Uppsala universitet har hänvisat till universitetets riktlinjer för utbildning på forskarnivå i vilka anges att den individuella planen vid universitetet ska innehålla uppgifter om följande.

- Avsedd examen (doktor, licentiat eller båda), samt i förekommande fall en särskild motivering för antagning till licentiatutbildning.
- Tidsplan för doktorandens utbildning. Planen bör innehålla en översiktlig plan för varje år och en beräknad tid för disputation. Utformningen är av särskild vikt så att planen väl beskriver det förväntade avhandlingsarbetet inkl. tidsatta och uppföljningsbara mål/delmål.
- Finansieringsplan för hela utbildningstiden. När annan finansiering än anställning som doktorand eller utbildningsbidrag finansierar projektet ska de särskilda överväganden som gjordes vid antagningen bifogas den individuella studieplanen liksom, i förekommande fall, avtal med finanssär.
- Planerade kurser, undervisning, pedagogisk utbildning och/eller annat institutionsarbete.
- Handledningens organisation, där såväl omfattning som former bör anges.
- De särskilda villkor som gäller för studierna, såsom arbetsplats, dator, övriga arbetsredskap och vad som i övrigt behövs för att utbildningen ska bedrivas på ett effektivt sätt.

I riktlinjerna anges vidare följande.

Studieplanen ska undertecknas av doktoranden, handledarna och prefekten. Områdesnämnd, fakultetsnämnd eller organ gemensamt för en fakultet eller ett vetenskapsområde med ansvar för utbildning på forskarnivå svarar för att de individuella studieplanerna följs upp och revideras minst en gång varje år. Om särskilda svårigheter kan förutses bör en tätare uppföljning samt alternativa tillvägagångssätt övervägas. För en doktorand som ska undervisa är pedagogisk utbildning obligatorisk och den ska antingen vara ett poängsatt moment i den individuella studieplanen eller ske inom ramen för doktorandens institutionstjänstgöring. Den individuella studieplanen är ett aktivt dokument där både avvikelser och uppnådda etappmål fortlöpande dokumenteras. Det är önskvärt att doktorander ges möjlighet till utvecklingsam-

tal med studierektor eller motsvarande som inte har ett personligt intresse i avhandlingsarbetet.

Uppsala universitet har beträffande rutinerna för att följa upp de individuella studieplanerna uppgett bl.a. följande.

Uppföljning och revision ska ske minst en gång per år och undertecknas av doktoranden, handledaren och prefekten. Ansvaret för att så sker åvilar organ ovanför institutionsnivå, men proceduren kan skilja sig åt mellan de individuella doktoranderna, bl.a. på grund av att studieplanerna och avhandlingsprojekten är just individuella.

Uppsala universitet har vidare redogjort för rutinerna vid de olika fakultetsnämnderna. Högskoleverket har tagit del av hela redovisningen men valt att i denna rapport endast återge redovisningar från de områden som Högskoleverkets representanter har granskat vid tillsynsbesöket.

Områdesnämnden för medicin och farmaci har delegerat frågor i anslutning till utbildningen på forskarnivå (bland annat antagning, fastställande av individuella studieplaner och uppföljning) till en för medicinska fakulteten och farmaceutiska fakulteten gemensam forskarutbildningskommitté. Det finns en särskild webbplats för utbildningen på forskarnivå inom vetenskapsområdet för medicin och farmaci. Där finns information till bl.a. studenter som ännu inte påbörjat utbildning på forskarnivå, doktorander, handledare och administratörer. Vetenskapsrådets blanketter för individuell studieplan och årlig uppföljning av den individuella studieplanen finns även på denna webbplats. Som hjälp vid den årliga uppföljningen har en man utarbetat blanketten ”Rapport från årlig uppföljning”.

Vid *teologiska fakulteten* granskas studieplanerna av fakultetens utbildningsledare och institutionens studierektor för utbildning på forskarnivå. Därefter fastställer prodekanus studieplanerna på delegation av fakultetsnämnden.

Uppsala universitet har vidare uppgett att under 2008 genomfördes en universitetsövergripande undersökning av doktorandernas situation. Den omfattade bland annat en kartläggning av hur rutinerna för uppföljning av den individuella studieplanen fungerar ur doktorandperspektiv. I de fall brister identifierats har åtgärder vidtagits av respektive fakultet.

Uppsala studentkår har i sitt svar till Högskoleverket uppgett följande.

När det gäller de individuella studieplanerna har förvisso 94 procent (av dem som nåddes av universitetets enkät) sådana. Men det kan noteras att endast cirka en fjärdedel av doktoranderna upplevde att den hade följts upp grundligt, såsom föreskrivs i högskoleförordningen. Cirka hälften uppfattade att den hade följts upp. Nära hälften uppfattade det som att den uppföljning som gjorts var en ”formsak” eller att den inte hade följts upp alls.

I skrivelsen hänvisade Uppsala studentkår till publikationen Forskarutbildningen ur doktorandperspektiv, Björnermark, Kettis-Lindblad, Wollters 2010:21–22.

Högskoleverkets bedömning

Allmänna studieplaner och antagningsordningen

Bestämmelsen i 6 kap. 3 § andra stycket högskoleförordningen om högskolans antagningsordning gäller även utbildning på forskarnivå. Med antagningsordning avses de regler som högskolan tillämpar i fråga om bl.a. ansökan, behörighet och urval.

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 7 högskoleförordningen ska styrelsen för en högskola själv besluta om en sådan antagningsordning. Enligt 6 kap. 26 § högskoleförordningen ska det finnas en allmän studieplan för varje ämne som utbildning på forskarnivå anordnas i. Av 27 § samma kapitel framgår att i en allmän studieplan ska anges: det huvudsakliga innehållet i utbildningen, krav på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs.

I 7 kap. 41 § högskoleförordningen anges att urval bland sökande som uppfyller behörighetskraven och kraven på studiefinansiering ska göras med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig utbildningen och att högskolan bestämmer vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid en sådan prövning.

I Uppsala universitets antagningsordning för utbildning på forskarnivå anges att fakultetsnämnden bestämmer vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid prövningen av förmågan att tillgodogöra sig utbildningen.

Högskoleverket har granskat fem slumpvis utvalda allmänna studieplaner för utbildning på forskarnivå, fastställda av teologiska fakultetsnämnden den 12 december 2007, i följande ämnen: religionshistoria, religionsfilosofi, etik, gamla testamentets exegetik och kyrkohistoria. Under rubriken *Urvalsbestämmelser* anges i de granskade studieplanerna att bedömning av sökandes förmåga att tillgodogöra sig utbildning på forskarnivå baseras på bedömningen av projektbeskrivningen, tidigare genomförda självständiga arbeten och övriga studier. Vid bedömningen fästes avseende på analytisk förmåga, metodisk stringens, teoretisk medvetenhet, förmåga till kritiskt tänkande, god förtrogenhet med för avhandlingsämnet relevant litteratur och primärmaterial, självständighet och originalitet, breda, för avhandlingsämnet relevanta förkunskaper samt skriftlig kommunikativ förmåga.

Vid besöket vid *institutionen för farmaci* har institutionens representanter förklarat att man numera bara har ett forskarutbildningsämne, farmaceutisk vetenskap.

Högskoleverket har granskat en allmän studieplan för utbildning på forskarnivå i farmaceutisk vetenskap, fastställd av forskarutbildningskommittén vid vetenskapsområdet för medicin och farmaci den 1 juli 2007 och reviderad senast den 30 mars 2010. Av utbildningsplanen framgår bl.a. att de bedömningsgrunder som tillämpas vid urvalet är:

- den sökandes dokumenterade ämneskunskaper med relevans för forskningsområdet

- den sökandes analytiska förmåga, ev. styrkt genom vetenskaplig rapport, uppsats, examensarbete eller liknande
- den sökandes dokumenterade kunskaper i övrigt av vikt för utbildningen på forskarnivå.

Högskoleverket konstaterar att de granskade studieplanerna innehåller de uppgifter som krävs enligt 6 kap. 27 § högskoleförordningen. Planerna innehåller också beskrivning av bedömningsgrunder vid urval. Högskoleverket anser således att de granskade allmänna studieplanerna innehåller det som högskoleförordningens regler kräver. Detsamma gäller antagningsordningen för utbildning på forskarnivå. Högskoleverket noterar dock att det i antagningsordningen hänvisas till bestämmelser i högskoleförordningen som är upphävda. Antagningsordningen behöver ses över i detta avseende.

De problem vid antagning till utbildning på forskarnivå som studentkåren framhåller, kan inte utredas i detta sammanhang.

Individuella studieplaner

Enligt 6 kap. 29 § högskoleförordningen ska det för varje doktorand upprättas en individuell studieplan. Planen ska innehålla högskolans och doktorandens åtaganden och en tidsplan för doktorandens utbildning. Planen ska beslutas efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare.

Den individuella studieplanen ska regelbundet följas upp och efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare ändras av högskolan i den utsträckning som behövs.

Högskoleverket har stickprovsvis granskat fem individuella studieplaner vid teologiska fakultetsnämnden och fem individuella studieplaner vid vetenskapsområdet för medicin och farmaci.

Ingen av de efterfrågade individuella studieplanerna saknades. Av planerna framgick att de har följts upp.

Högskoleverket konstaterar att studieplanerna innehåller de uppgifter som högskoleförordningens regler kräver.

Högskoleverket anser att de av Uppsala universitet beskrivna rutinerna för att följa upp de individuella studieplanerna uppfyller högskoleförordningens krav.

Högskoleverket kan inte i detta sammanhang utreda de brister vid uppföljningen av de individuella studieplanerna som Uppsala studentkår har påpekat, men utgår ifrån att Uppsala universitet beaktar studenternas synpunkter och åtgärdar eventuella brister.

Förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

Uppdragsutbildningens omfattning

Högskoleverket har frågat om Uppsala universitet i något eller några fall anordnar uppdragsutbildning som omfattar mer än 60 högskolepoäng. Verket har även frågat vilka rutiner universitetet tillämpar för att säkerställa att Högskoleverket underrättas skriftligen om sådana uppdragsutbildningar. Högskoleverket har också bitt universitetet att bifoga eventuella riktlinjer.

Uppsala universitet har svarat att universitetet enbart i något enstaka fall har anordnat uppdragsutbildning som omfattar mer än 60 högskolepoäng. Universitetet har bifogat sin information om uppdragsutbildning och uppgett följande.

Juridiska avdelningen granskar bl.a. avtal som rör uppdragsutbildning där värdet av kontraktet överstiger 100 000 kr. För det fall avtalen rör uppdragsutbildning utöver 60 högskolepoäng underrättar Juridiska avdelningen Högskoleverket. Information om vad som gäller för uppdragsutbildning finns på universitetets hemsida.

Högskoleverkets bedömning

Uppdragsutbildning regleras i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor och i Högskoleverkets föreskrifter om uppdragsutbildning (HSVFS 2003:3). Högskoleverket har också utarbetat en vägledning (se Högskoleverkets rapport 2003:35 R, *Uppdragsutbildning – en vägledning*).

Enligt 4 § andra stycket i denna förordning ska Högskoleverket underrättas skriftligen när en högskola anordnar uppdragsutbildning som omfattar mer än 60 högskolepoäng.

I 3 § i verkets föreskrifter anges att högskolans underrättelse ska lämnas när det skriftliga avtalet är undertecknat av parterna. Till underrättelsen ska högskolan foga en kopia av avtalet.

Av 1 § i verkets föreskrifter framgår att en högskola ska fastställa riktlinjer för sin uppdragsutbildning. Högskolan ska se till att studenter och andra lätt kan få information om inriktningen och omfattningen av högskolans uppdragsutbildning.

Högskoleverket har tagit del av universitetets information om uppdragsutbildning. Vid besöket hos teologiska institutionen har institutionens representanter redogjort för sina uppdragsutbildningar, beslutade av fakultetsnämnden, bl.a. utbildningar för olika stift om 15 högskolepoäng och utbildningar för lärarlegitimation om 45 högskolepoäng i samband med det s.k. lärarlyftet.

Vid besöket vid *institutionen för farmaci* har verkets representanter upplysts om att institutionen har två kortare uppdragsutbildningar. En kurs i industriell farmaci om 7,5 högskolepoäng och en kurs om 3 högskolepoäng på uppdrag av Socialstyrelsen.

Vid samtal med *studentrepresentanterna* vid tillsynsbesöket påpekade de att informationen om uppdragsutbildning är sparsam och att studenterna inte är representerade när sådana beslut tas.

Högskoleverket konstaterar att Uppsala universitet har information om uppdragsutbildning. Däremot har universitetet inte fastställt några riktlinjer för sin uppdragsutbildning. Högskoleverket förutsätter att universitetet fastställer riktlinjer för sin uppdragsutbildning i enlighet med verkets föreskrifter. Eftersom beslut om uppdragsutbildning kan ha betydelse för utbildningen och studenternas situation utgår verket från att universitetet ser till att kraven på studentinflytande tillgodoses.

Förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor

Information till de studerande

Högskoleverket har frågat universitetet om hur man informerar den sökande om registrering och behandling av personuppgifter som sker i samband med antagning till utbildning och även bitt universitetet bifoga informationsmaterial om sådant finns.

Uppsala universitet har svarat att information till sökande om att uppgifter behandlas automatiserat i register finns på studera.nu och på universitetets webbplats. Dessutom finns informationen i Studentguiden (s. 19) som delas ut till alla nyantagna studenter.

Uppsala studentkår har lämnat följande synpunkt. Utöver de informationskällor som redan existerar föreslår Uppsala studentkår att studenter informeras om registreringen muntligen vid exempelvis introduktionsföreläsningar eller i ett elektronisk meddelande.

Högskoleverket har tagit del av information på **Studentguiden och universitetets egen webbplats**.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 1 kap. 4 § förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor ska högskolan vid antagning till utbildning informera den sökande om att lämnade uppgifter, liksom uppgifter om studier, kommer att registreras. Informationen ska innehålla upplysning om att bestämmelser för registren finns i denna förordning och omfatta den information som ska lämnas enligt personuppgiftslagen (1998:204).

I 23 § personuppgiftslagen anges att den personuppgiftsansvarige självant ska lämna den registrerade informationen om behandlingen av uppgifter om personen, om uppgifterna samlats in från personen själv. Av 25 § samma lag följer att den personuppgiftsansvarige självant ska informera om rätten att ansöka om information och få rättelse. Enligt 28 § personuppgiftslagen är den personuppgiftsansvarige skyldig att på begäran av den registrerade snarast rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med personuppgiftslagen eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen.

Högskoleverket konstaterar att Uppsala universitet i sin utbildningskatalog saknar information om att uppgifter behandlas automatiserat. Universitetet uppgav vid besöket att detta beror på ett misstag och att sådan information ska finnas med i kommande kataloger.

Högskoleverket konstaterar att den information som finns i studentguiden och universitetets egen webbplats i allt väsentligt saknar sådan information

som ska lämnas enligt i kap. 4 § förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor. Den information universitetet hänvisat till på studera.nu uppfyller däremot de krav som kan ställas enligt förordningen. Vid besöket hänvisade Högskoleverket till denna information som lämplig att ha i utbildningskatalog och som information på webbplatsen.

Högskoleverket utgår från att universitetet beaktar verkets synpunkter och tar ställning till Uppsala studentkårs förslag.

Funktionshindrade studenter

Information och stöd

Högskoleverket har frågat Uppsala universitet vilka åtgärder universitetet vidtar för att öka lärarnas och studenternas medvetenhet och kunskap om frågor rörande funktionshinder samt vilken information som finns om stödåtgärder och hur den hålls tillgänglig. Verket har också bett universitetet att bifoga sådan information.

Vidare har verket frågat om universitetet i något fall har nekat den hjälp-sökande särskilt stöd. Verket har också bett universitetet ge exempel på när en psykiskt funktionshindrad student har fått **särskilt stöd för att kunna tillgo-dogöra sig utbildningen**.

Uppsala universitet har svarat i huvudsak följande. Universitetet strävar efter en ökad generell tillgänglighet och en inkluderande verksamhet för att minimera behovet av särskilt stöd. 2003 gav universitetet ut rapporten *Under-visa tillgängligt! Pedagogiska verktyg för likabehandling av studenter med funk-tionshinder*. Rapporten distribuerades till samtliga institutioner och används sedan dess i den pedagogiska grundkursen vid avdelningen för universitets-pedagogisk utveckling (PU). Rapporten är under omarbetning 2011. Rektor har den 6 maj 2008 fastställt *Pedagogiska programmet*, riktlinjer för pedagogisk verksamhet och utveckling. I riktlinjerna får lärarna i uppdrag att informera om de stödresurser som finns och studenterna uppmanas att utnyttja dessa. Flera lärarseminarier har också haft funktionshinder som tema.

Vid studerandebyrån finns en samordningsfunktion för stöd till studen-ter med funktionshinder. Samordnaren medverkar i utbildningsdagar inom olika fakulteter, t.ex. farmaceutiska fakultetens grundutbildningsdagar, när-mast står på tur ett seminarium om tillgänglig undervisning för studenter med funktionshinder för jämställdhetsombud, likavillkorsombud, studiebevakare, studierektorer och prefekter inom historisk-filosofiska fakulteten. Samordna-ren medverkar också i introduktionsutbildning för nya studievägledare och vid fortbildningstillfällen för studievägledare. Hösten 2010 genomfördes en fortbildning på temat psykiska funktionshinder och hur de kan påverka aka-demiska studier och karriär.

Samordnaren samverkar med Uppsala studentkårs jämlikhetsansvarig, stu-dentombud och studiebevakare. Nya ombud erbjuds en introduktion i uni-versitetets arbete för studenter med funktionshinder och det stöd som erbjuds.

Seminarier riktade till samtliga anställda har genomförts, t.ex. om att stu-dera och arbeta och ha en hörselnedsättning.

I introduktionsutbildningen för nyanställd personal ingår information om diskrimineringslagstiftningen samt om stödet till studenter med funktions-hinder.

Flera artiklar om studier och funktionshinder har varit införda i Uppsala studentkårs tidning Ergo och i personaltidningen Universen, bl.a. om hur en internetbaserad distanskurs anpassats för synskadade studenter.

Institutionernas studievägledare är viktiga samarbetspartner för studerandebyråns samordnare. Genom dessa får berörda lärare information om enskilda studenters behov av stöd, vilket bidrar till ökad kunskap om olika funktionshinder och hur de påverkar i studiesituationen. I universitetets tillgänglighetsplaner finns sedan flera år ett fortlöpande uppdrag att undervisning och examinationsformer ska anpassas och göras tillgängliga för studenter med funktionshinder.

Samhällsvetenskapliga fakulteten har även i sin likabehandlingsplan ålagt institutionerna att upprätta egna likabehandlingsplaner.

På frågan om vilken information universitetet tillhandahåller om stödåtgärder till de funktionshindrade och hur den hålls tillgänglig har universitetet svarat följande. I universitetets tryckta information, t.ex. Studentguiden, Plugga Nu, riktad till presumtiva och nya studenter finns översiktlig information i enlighet med *Plan för breddad rekrytering*. Utförlig information om stöd finns på universitetets hemsida, som också har en lyssnatjänst så att den som har nedsatt syn eller annat läshinder kan lyssna till texten. Någon särskild folder om stödåtgärder finns det inte eftersom information snabbt blir inaktuell. Informationen på hemsidan kan alltid hållas aktuell. Ett informationskort finns för t.ex. mässor.

I *Riktlinjer avseende studenternas arbetsvillkor vid Uppsala* universitet under rubriken Fysisk och psykosocial arbetsmiljö står ”Studenter med funktionshinder har rätt till särskilt stöd”. Riktlinjerna finns på universitetets hemsida, i Studentguiden, och är distribuerad i tryckt form till samtliga institutioner.

En enkät skickades ut i december 2009 till 140 studenter som någon gång under 2009 kontaktat samordnaren för studenter med funktionshinder vid studerandebyrån. Av de 60 svar som kom in framgår att studenterna fått information om stödet i huvudsak från universitetets hemsida, genom studievägledare eller vid informationstillfällen på institutionerna.

I *Tillgänglighetsplan 2007–2009*, finns ett uppdrag till prefekterna om att ”rutiner för hur studenter skall ges information om lagen om likabehandling och om stöd till studenter med funktionshinder skall utarbetas vid varje institution. Det skall vara tydligt vem som ansvarar för att information ges varje termin.”

I universitetets *Tillgänglighetsplan 2011–2012* finns ett fortlöpande uppdrag att varje institution ska göra tydligt på sin hemsida vem som studenter med funktionshinder kan kontakta för stöd i studiesituationen. Detta har genomförts på de flesta institutioner.

Många institutioner informerar nya studenter vid kursstart om stöd vid funktionshinder. Detta framhålls också i skriften *Att ta emot nya studenter*. Likaså informerar många institutioner om detta i sitt välkomstbrev till nya studenter, bl.a. finns sådan informationen inom läkarutbildningen.

Sökande som i sin anmälan uppger eller genom intyg visar att de har ett funktionshinder får ett meddelande kopplat till sitt antagningsbesked med hänvisning att kontakta samordnaren vid studerandebyrån om de önskar stöd.

Universitetet har svarat nekande på frågan om universitetet i något fall nekat en hjälpsökande särskilt stöd, men att stödet i ett fåtal fall begränsats i omfattning eller, efter kontakt med berörd student, lämnats i en annan form än som ursprungligen begärts.

På frågan om det finns exempel på när en psykiskt funktionshindrad student har fått särskilt stöd för att kunna tillgodogöra sig utbildningen har universitetet svarat följande. Sedan 1997 får studenter med psykiska funktionshinder stöd vid Uppsala universitet. I mars 1997 startade ett projekt, som finansierades med bidrag från Uppsala kommun, Uppsala läns landsting och Uppsala universitet. Syftet var att stödja studenter, som avbrutit sina studier på grund av psykisk sjukdom, att fullfölja eller avsluta studierna. Verksamheten permanentades 2001 och fick namnet *Studentstödet*. Sedan dess drivs verksamheten med bidrag till lika delar från Uppsala universitet, Uppsala kommun och Uppsala läns landsting. Uppsala kommun är arbetsgivare för personalen. En styrgrupp med representanter för de tre parterna ansvarar för att avtalet fullföljs, formulerar uppdrag till Studentstödet, följer upp avtal och uppdrag samt initierar vid behov förändringar av avtalet till sina respektive huvudmän. Verksamheten är den enda i sitt slag i landet. Genom samverkan mellan parterna kan den enskilde studenten få ett heltäckande stöd som ser till studentens hela livssituation.

2010 fick 110 studenter med psykiska eller neuropsykiatriska funktionshinder stöd inom ramen för Studentstödet's uppdrag. Stödet i studiesituationen omfattar i huvudsak mentorstöd, anteckningsstöd, anpassad examination eller individuell studieplanering. Därutöver får studenterna stöd med kontakter inom kommun och landsting. Information finns på hemsidan inom Uppsala kommun <http://www.studentstodet.uppsala.se>.

Uppsala universitet har bifogat samtliga dokument som universitetet *nämmt i sitt svar*.

Uppsala studentkår har lämnat följande synpunkter. Studentkåren menar att universitetet tillhandahåller mycket bra stödåtgärder till studenter med funktionshinder. Dock anser kåren att informationen till lärare och institutioner om vilka instanser och stödåtgärder som finns kunde bli bättre. Många universitetsanställda vet inte om vilka instanser som finns, såsom bl.a. studentstöd och språkverkstad, och hänvisar därför inte till dem.

Vid tillsynsbesöket upplyste *samordnaren för studenter med funktionshinder* om bl.a. följande. Universitetet försöker via tillgänglighetsplanerna att visa på institutionernas ansvar. Studenten ska få stöd genom att vända sig till institutionen som i första hand ska hänvisa till studievägledaren. Det är studievägledarna som samordnaren har kontakt med. Studievägledaren ska lyssna på studenten och utgå från studentens upplevelse av funktionshindret. För att få stöd krävs normalt ett intyg eller någon form av dokumentation. Under 2010

var det cirka 275 studenter med dyslexi som fick stöd. Vad gäller studenter med psykiska eller neuropsykiatriska funktionshinder är det två handläggare som träffar studenterna för att ta reda på ”var studenten befinner sig”. Universitetet har ingen dyslexipedagog och hjälper inte till med att ställa några diagnoser. Kommunen har däremot ett centrum för vuxnas lärande dit man kan vända sig för ändamålet. För att underlätta för dem som har problem med synen eller har lässvårigheter finns den s.k. talande webben. Det är en lyssnarfunktion eller uppläsningfunktion på universitetets webbplats där texten även markeras. Det var en uppsalastudent som uppfann tjänsten.

Vid *teologiska institutionen* och *institutionen* för farmaci framförde personalen att medvetandegraden är hög om ansvaret för de funktionshindrade och att man ska anpassa verksamheten. De får meddelande från studerandebyrån om vilken hjälp någon ska ha. Vid varje kursstart vid teologiska institutionen informeras studenterna om vem de kan kontakta i dessa frågor.

Högskoleverkets bedömning

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser om att högskolorna inom ramen för sin verksamhet ska bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter för studenter och sökande oavsett bl.a. funktionshinder.

I propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15 s. 103–104) framhåller regeringen att det är angeläget att informationen om olika stödåtgärder till studenter med funktionshinder i högskolan förbättras, lyfts fram och görs mer tillgänglig. Enligt regeringen är det också viktigt att institutioner, lärare och medstudenter informeras.

I regleringsbrevet för budgetåret 2011 avseende universitet och högskolor m.m. anges bl.a. att universitet och högskolor får ansöka om bidrag hos Stockholms universitet för särskilt pedagogiskt stöd för studenter med funktionshinder inklusive teckentolkning för de kostnader som överstiger 0,3 procent av anslaget för grundutbildning.

Högskoleverket konstaterar att Uppsala universitet har ett digert informationsmaterial som vänder sig till sökande, studenter och personal. Både i tryckt material och på universitetets webbplats finns lättläst information om bl.a. vart man ska vända sig och vem man kan kontakta om man har frågor kring funktionshinder samt vilken form av stöd som finns att få på universitetet. Högskoleverket tycker även att det är bra att universitetet har en lyssnarfunktion på webbplatsen.

Värt att uppmärksamma i sammanhanget, och som Uppsala universitet tycks vara ensamt om, är projektet Studentstödet. Genom att utgå från studentens hela livssituation ska studenter med psykiska problem få ett så omfattande stöd att man kan fullfölja studierna.

Tryckfrihetsförordningen samt offentlighets- och sekretesslagen

Hantering av och information om allmänna handlingar och diarieföring

Högskoleverket har frågat om Uppsala universitet har någon handledning om hanteringen av allmänna handlingar och diarieföring och, om så är fallet, bett universitetet att bifoga den. Verket har också frågat hur man når ut med information i dessa frågor till de anställda och vilka utbildningsinsatser som görs på området.

Uppsala universitet har bifogat dokumentet *Hantering av allmänna handlingar vid universitetet*, tredje upplagan 2009 och förklarat att denna handledning finns tillgänglig på universitetets webbplats. Universitetet har vidare svarat i huvudsak följande.

Uppsala universitet erbjuder handledning och information inom området hantering av allmänna handlingar på flera sätt bl.a. innehåller registratörens webbplats information om registrering och diarieföring av allmänna handlingar, frågor om offentlighet och sekretess och om handlingsoffentlighet generellt. Där finns även lathundar om dokument- och ärendehantering vid universitetet.

För registratorer och handläggare ges utbildningar i gruppform som innehåller relevanta moment av regelverket kring hanteringen av allmänna handlingar såväl som praktisk handledning med övningsexempel.

Introduktionsutbildning ges till nyanställda om bl.a. allmänna handlingars offentlighet och arkivaspekter på hanteringen av allmänna handlingar. Prefekter och övriga anställda på institutioner erbjuds utbildning, liksom de som är handledare på forskarnivå. Personlig utbildning efter särskild överenskommelse samt muntlig rådgivning inom området erbjuds också anställda på universitetet.

Under våren 2011 kommer även interaktiv utbildning inom området hantering av allmänna handlingar för registratorer och handläggare att införas.

Inom de olika fakulteterna anordnas även utbildning för nya ledamöter i beslutande organ, där bland annat frågan om allmänna handlingar och diarieföring tas upp.

Uppsala studentkår har lämnat följande synpunkter. Universitetets handledning om allmänna handlingar och diarieföring hittas enkelt om man vet vad man söker efter. Studentkåren vill dock förorda att anställda på ett eller annat sätt får instruktion om att den finns, var den finns och en uppmaning att ta del av innehållet. Studentkåren anser att det behövs ytterligare information

till andra anställda än registratorer och handläggare. Studenter har vid ett par tillfällen nekats ta del av allmänna handlingar felaktigt, vilket studentkåren tycker är beklagligt.

Vid *registraturen* informerades Högskoleverket om bl.a. följande. En interaktiv utbildning håller på att utvecklas som ger grundläggande kunskaper om hantering av allmänna handlingar. Genom den kan personalen gå igenom ett antal steg på olika nivåer beroende på deras kunskaper.

Högskoleverkets bedömning

Justitiekanslern har uttalat att det bör kunna krävas att det för internt bruk finns något slags handledning om allmänna handlingar och diarieföring. I en sådan handledning bör syftet med handlingsoffentlighet och diarieföring förklaras. Av handledningen bör också framgå vad som avses med en allmän handling, vilka handlingar som ska registreras och av vem samt vilka uppgifter som ska registreras. Där **bör också framgå vilka slags handlingar man lämpligen** kan låta bli att registrera och hur man då gör i stället. Handledningen kan också ge exempel på handlingar som uppenbart är av ringa betydelse för högskolans verksamhet och som därför är undantagna från registrering (JK:s beslut den 17 mars 1999, dnr 396-98-22).

Av beslutet framgår också att återkommande utbildningsinsatser är av största vikt för den personal som sköter diarieföringen. Men samtliga anställda bör enligt justitiekanslern på lämpligt sätt informeras om vad som gäller om allmänna handlingar och registrering av sådana handlingar.

Högskoleverket, som har tagit del av dokumentet *Hantering av allmänna handlingar vid universitetet*, konstaterar att den är vägledande och innehåller sådan information som JK anser bör finnas i en handledning om allmänna handlingar och diarieföring. Högskoleverket konstaterar vidare att handledningen finns tillgänglig på universitetets webbplats, vilket underlättar för de anställda att ta del av informationen.

Vidare konstaterar Högskoleverket att universitetet erbjuder olika utbildningar till sina anställda om hantering av allmänna handlingar och om offentlighet och sekretess. Universitetet arbetar också med att ta fram en interaktiv utbildning för sina registratorer och handläggare. Högskoleverket tycker det är positivt och något som skulle kunna vara av intresse för andra lärosäten.

Av Uppsala studentkårs kommentarer verkar det dock som om det vore nödvändigt att mer aktivt sprida informationen till de anställda som hanterar bl.a. tentamensutlämning.

Utlämnande av allmänna handlingar

Högskoleverket har frågat om det finns beslut där Uppsala universitet vägrat lämna ut en allmän handling och om universitetet i sådant fall lämnat någon överklagandehänvisning. Högskoleverket har även frågat om det finns något delegationsbeslut för de fall universitetet vägrar att lämna ut en allmän hand-

ling och har bett universitetet att beskriva rutinerna för handläggningen av ett sådant ärende.

Uppsala universitet har svarat jakande på frågorna om det finns beslut där utlämnande av en allmän handling har vägrats och om universitetet i dessa fall lämnar överklagandehänvisning.

Dessutom har universitetet gett följande beskrivning. Om en anställd som har ansvar för vården av en handling är tveksam till om handlingen ska lämnas ut, ska den anställde kontakta universitetets juridiska avdelning. Om juridiska avdelningen finner att handlingen inte bör lämnas ut föredras ärendet för rektor. Om rektor anser att handlingen inte ska lämnas ut fattas ett skriftligt beslut innehållande en överklagandehänvisning. Delegationsbeslut finns inte.

Uppsala studentkår har lämnat följande synpunkter. Vid flera tillfällen har studenter vänt sig till studentkåren därför att de stött på svårigheter att få ut sådana allmänna handlingar som inte är sekretessbelagda.

Vid tillsynsbesöket preciserade Uppsala studentkår att det varit fråga om att få ut gamla tentamina och egna svar på tentamina (medicinska fakulteten) och kursvärderingar (ekonomiska fakulteten).

Personalen vid *teologiska institutionen* berättade att för de fall de avser att vägra lämna ut någon handling skulle de vända sig till registratören. Det har hänt att de tänkt vägra, men att de efter att ha konsulterat universitetets registratör lämnade ut de begärda handlingarna. Vid ett tillfälle gällde det omdömen om studenter som sökte doktorandanställning. Gamla tentamina finns att ta del av på expeditionen.

Vid *institutionen för farmaci* uppgav personalen följande. Det är sällsynt att någon begär att få ut handlingar. Det har förekommit att föräldrar vill kontrollera sina barns prestationer. Då sker en dialog, men man har inte vägrat lämna ut någon handling. Vid tveksamma fall skulle kontakt tas med någon av universitetets jurister. Man lämnar ut gamla tentamina och studenterna får hämta ut sina egna tentamina mot kvittens. Personalen tror att det eventuellt är universitetsdirektören eller akademiombudsmannen som för myndighetens räkning ska fatta beslut att inte lämna ut en handling.

Högskoleverkets bedömning

Definitionen vad som är allmän handling finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF). Vid prövningen av en begäran om utlämnande av handlingar ska man först ta ställning till om handlingen är allmän enligt bestämmelserna i detta kapitel. Om man konstaterar att det är fråga om en allmän handling är huvudprincipen att handlingen ska lämnas ut.

En begäran om att ta del av en allmän handling ska enligt 2 kap. 14 § TF göras hos den myndighet som förvarar handlingen.

I 6 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) regleras utlämnande av allmänna handlingar och uppgifter ur sådana handlingar samt överklagande. Med stöd av offentlighets- och sekretesslagen (OSL) kan en allmän handling eller en uppgift ur en sådan handling beläggas med sekretess.

Av 6 kap. 3 § OSL framgår följande. Har en anställd vid myndigheten ansvar för vården av en handling, enligt arbetsordningen eller på grund av ett särskilt beslut, är det i första hand den anställde som ska pröva om handlingen ska lämnas ut. I tveksamma fall ska den anställde låta myndigheten göra prövningen, om det kan ske utan onödigt dröjsmål. Om den anställde vägrar att lämna ut handlingen helt eller delvis ska den som har gjort framställningen underrättas om detta. Den enskilde ska då också informeras om möjligheten att begära myndighetens prövning och att det krävs ett skriftligt beslut av myndigheten för att beslutet ska kunna överklagas.

Vidare framgår av 6 kap. 7 § OSL att en enskild får överklaga myndighetens beslut att inte lämna ut en handling, att lämna ut handlingen med förbehåll som inskränker den enskildes rätt att röja innehållet eller annars föfoga över den. Enligt 8 § får sådana beslut, i flertalet fall, överklagas hos en kammarrätt. Att ett beslut som går att överklaga ska förses med en anvisning om hur det kan överklagas följer av 21 § förvaltningslagen.

Myndigheters beslut att vägra lämna ut en handling kan således överklagas. En förutsättning är dock att det finns ett av myndigheten fattat avslagsbeslut. Om ett beslut skrivits under av någon som inte har bemyndigande att på myndighetens vägnar fatta ett sådant beslut, ska överklagandeinstansen inte ta upp överklagandet till prövning (se RÅ 1991 not 320).

Det är alltså viktigt att det klart och tydligt framgår vem som på myndighetens vägnar ska fatta beslut om att vägra lämna ut en handling.

I dokumentet *Hantering av allmänna handlingar* s. 23 står följande. Inom universitetet får med myndighet i dessa sammanhang enligt gällande delegationer förstås prefekten vid respektive institution, så länge det är fråga om att lämna ut en handling. Ett beslut att vägra lämna ut en handling måste dock fattas av rektor.

Högskoleverket anser att det är bra att det av dokumentet framgår att det är rektorn som för universitetets räkning fattar beslut om att inte lämna ut en handling. Högskoleverket anser dock att detta även borde anges i universitetets arbetsordning. Denna synpunkt framförde verket vid det inledande mötet och rektorn uppgav att han skulle beakta den.

Beträffande Uppsala studentkårs synpunkter på svårigheter att få ta del av tentamina har verket tagit upp frågan vid de institutioner som granskats. Vid dessa tillfällen verkade de anställda vara medvetna om att de i tveksamma fall eller i de fall de inte avser att lämna ut begärda handlingar ska rådgöra med någon centralt på universitetet. Högskoleverket anser att det är positivt att de anställda på dessa institutioner har klart för sig hur de ska agera.

När det gäller hanteringen av utlämnande tentamina vid de institutioner som studenterna nämnt kan Högskoleverket inte i detta sammanhang utreda frågan vidare. Frågan är dock viktig och verket utgår från att åtgärder vidtas om universitetet kommer fram till att de påpekade problemen finns. Det är universitetets ansvar att se till att berörd personal har den kunskap på området som behövs. (Se även Högskoleverkets bedömning i avsnittet om besök och öppethållande).

Registrering

Högskoleverket har bitt Uppsala universitet att beskriva hur universitetet ordnar sin registrering av handlingar och frågat om det finns särskilda register för någon viss del av verksamheten eller för vissa typer av handlingar. Högskoleverket har även frågat var i organisationen och hur handlingar i ärenden om antagning, tillgodoräknande, examensbevis, anstånd och studieuppehåll registreras.

Uppsala universitet har gett följande beskrivning. Diariet är organiserat i cirka 130 olika serier huvudsakligen sorterade efter institutioner och organisatoriska enheter vid universitetet. Allmänna handlingar hos institutionerna registreras lokalt av en registrator. För personaladministrativa ärenden finns en särskild serie. Behörighetsadministrationen i diariesystemet hanteras av chefsregistratorn vid den centrala registraturen. Det finns ca 700 användare med olika behörighetsnivåer knutna till diariet.

Till stöd för registreringen av allmänna handlingar finns förutom den information som erbjuds via registratures webbplats en diarie- och dossiéplan samt en handbok för det personaladministrativa diariet. Till diariesystemet, W3D3, hör en manual som finns tillgänglig för användarna i systemet. Rutinerna beskrivs i övrigt i skriften *Hantering av allmänna handlingar vid universitetet* s. 13 ff.

Handlingar i ärenden om antagning, tillgodoräknande, examensbevis, anstånd och studieuppehåll registreras på universitets-, fakultets- eller institutionsnivå beroende på var beslutet fattas. Normalt registreras dessa ärendekategorier enbart i Uppdok, som är Uppsala universitets studieregister och lokala variant av det nationella systemet Ladok, eller NyA (Nytt antagnings-system), men det kan också förekomma att ärenden registreras i universitetets diarium på den nivå där beslut fattas.

Uppsala studentkår har lämnat följande synpunkter. Vid minst ett tillfälle har en student som ansökt om tillgodoräknande fått ett beslut utan ärendenummer och överklagandehänvisning. Därför borde rutinerna för dessa ärenden ses över. Institutionerna måste bli bättre i sin handläggning av sådana ärenden.

Högskoleverkets bedömning

I 5 kap. 1 och 2 §§ offentlighets- och sekretesslagen (OSL) regleras myndigheternas skyldighet att registrera allmänna handlingar och vad registret ska innehålla. I 1 § anges följande.

Allmänna handlingar ska registreras så snart de har kommit in till eller upprättats hos en myndighet, om inte annat följer av andra–fjärde styckena.

Om en myndighet hos en annan myndighet har elektronisk tillgång till en upptagning för automatiserad behandling som är en allmän handling ska handlingen registreras endast av den myndighet som gjort upptagningen tillgänglig för den andra myndigheten.

Handlingar som inte omfattas av sekretess behöver inte registreras om de hålls ordnade så att det utan svårighet kan fastställas om de har kommit in eller upprättats.

Om det är uppenbart att en allmän handling är av ringa betydelse för myndighetens verksamhet, behöver den varken registreras eller hållas ordnad.

Enligt 2 § ska, **beträffande handlingar som registreras enligt 1 §, det av registret framgå datum** då handlingen kom in eller upprättades, diarienummer eller annan beteckning handlingen fått vid registreringen, i förekommande fall uppgifter om handlingens avsändare eller mottagare, och i korthet vad handlingen rör.

Dessa bestämmelser om diarieföring har kommit till för att garantera att den som vill ta del av allmänna handlingar också har denna möjlighet bl.a. genom att handlingarna går att identifiera. Ett annat syfte som diarieföringen möjliggör är **kontrollfunktionen. Omständigheten, att myndigheterna är medvetna** om att deras handlingar när som helst kan bli föremål för granskning, utgör en betydelsefull garanti för att mål och ärenden handläggs korrekt (Alf Bohlin, *Offentlighetsprincipen*, åttonde uppl., 2010, s. 23).

Ärenden om tillgodoräknande, anstånd och studieuppehåll

Högskoleverket konstaterar att ärenden om anstånd registreras centralt, men att tre av de tio granskade ärendena saknar uppgift om ankomstdatum (ankomststämpel).

Vid granskningen av ärenden om tillgodoräknande vid *teologiska institutionen* framkom att skriftliga ansökningar saknas och att ärendena registreras först när beslut har fattats. Vid *institutionen för farmaci* har endast ett fåtal ansökningar om tillgodoräknande ankomststämpel. Även vid denna institution registreras ärendena sedan besluten var fattade.

De granskade ärendena om studieuppehåll registreras inte. Ärenden vid *teologiska institutionen* hade inget ankomstdatum. Vid *farmaceutiska fakulteten* hade däremot samtliga ärenden utom ett ankomstdatum.

Att ansökningshandlingar saknar uppgift om ankomstdatum försvårar för Uppsala universitet att uppfylla kravet som ställs i offentlighets- och sekretesslagen på att det av registret ska framgå datum då handlingen kom in eller upprättades. Det är således lämpligt att sätta en ankomststämpel på alla inkommande allmänna handlingar (jfr JO:s beslut 2004-03-09, dnr 4675-2003). Även andra nackdelar kan uppkomma till följd av osäkerhet om en handlingens ankomstdatum. Beräkningen av handläggningstiden har bl.a. försvårats genom att ansökningshandlingar saknat en sådan datering. Beträffande handlingar som kommer in elektroniskt framgår datumet ändå. Detta har Högskoleverket beaktat i sin granskning.

Det har framkommit att diarieföringen av ärenden om tillgodoräknande sker i efterhand. Högskoleverket vill därför påminna om att även om bestämmelsen om att allmänna handlingar ska registreras utan dröjsmål inte anger

någon bestämd tidsgräns, så ligger det i sakens natur att registreringen ska ske så snart det är praktiskt möjligt. Bristande registrering eller en alltför lång tidsfördröjning med att registrera allmänna handlingar försvårar allmänhetens möjligheter att kontrollera vilka ärenden och handlingar som förekommer hos en myndighet. Beträffande handlingar som kommer in till en myndighet med post ligger det närmast till hands att registreringen följer i omedelbar anslutning till själva postöppningen. Handlingar som ges in till myndigheten på annat sätt bör diarieföras i nära anslutning till ingivandet. I varje fall bör registreringen ske senast påföljande arbetsdag. Detta gäller även för post som vidarebefordras elektroniskt (se JO:s ovannämnda beslut).

Högskoleverket utgår från att Uppsala universitet beaktar de synpunkter som verket framfört.

Posthantering

Högskoleverket har bett Uppsala universitet att beskriva rutinerna för hantering av post och e-post. Dessutom har verket frågat om det finns rutiner för hantering av post som adresserats till de anställda personligen vid deras ledigheter eller annan frånvaro.

Uppsala universitet har svarat följande. När post inkommer till universitetet är den vanliga ordningen att brev och andra försändelser fördelas direkt till de anställdas postfack utan föregående postöppning. Systemet, där var och en själv öppnar den post som bär hans eller hennes namn, ställer krav på att var och en regelbundet kontrollerar sin post och tar ställning till om handlingen är rent privat eller om den gäller ärende eller annan fråga som ankommer på myndigheten, i vilket fall handlingen ska anses som allmän och därmed underkastad den principiella registreringsskyldigheten, som avses i 5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen. Alternativet är att lämna fullmakt till någon annan att utföra den arbetsuppgiften. Beträffande e-post, som vanligen är personadresserad, gäller samma ordning som för vanlig post. Det finns också ett antal funktionsadresser för e-post.

På frågan om universitetet har rutiner för hantering av post, som adresseras till de anställda personligen vid deras ledigheter eller annan frånvaro, har universitet svarat jakande och bifogat blanketten *Fullmakt – medgivande att öppna personadresserad post*.

Vid *registraturen* informerades om bl.a. följande. Universitetet har ingen central postöppning. Det finns en registrator på varje institution.

Överklagade studentärenden ska inkomma till den centrala registraturen. Sådana ärenden ankomststämplas och diarieförs alltid.

Rektors post öppnas centralt, både pappers- och e-postförsändelser. Han har lämnat fullmakt som gäller pappersförsändelser såvida det inte står konfidentiellt. Han har även gett fullmakt som gäller ett av hans tre e-postkonton. Det gäller den officiella funktionsadressen rektor@uu.se.

Den fullmakt som Uppsala universitet har utarbetat har nyligen börjat användas på förvaltningen och 16 personer har fyllt i den. Den är webbaserad och gäller både pappers- och epostförsändelser. Dessutom skickar man ett meddelande till alla institutioner om att det ska finnas bl.a. bemanningslistor under längre ledigheter. Vid registraturen finns en pärm som innehåller bemanningslistorna.

Vid besöket vid *teologiska institutionen* och *institutionen* för farmaci har de anställda uppgett bl.a. följande. Var och en öppnar sin personadresserade post. Det finns inga nedskrivna rutiner för postöppningen och man använder sig inte av något fullmaktssystem. Vid längre ledigheter bl.a. vid sommarses-trarna upprättas bemanningslistor över vilka som är anträffbara på institutionen eller per telefon. Det finns även information om vem man kan kontakta på webbplatsen. Prefekten är alltid nåbar.

Högskoleverket har tagit del av fullmakten och dokumentet *Beskrivning av rutin för medgivande till öppning av personadresserad post*.

Högskoleverkets bedömning

Myndigheter måste vid förfrågan från någon enskild kunna pröva om den post som är adresserad till de anställda personligen utgör en allmän handling. Myndigheter måste därför ha tillgång till de anställdas post vid deras frånvaro. Justitieombudsmannen (JO) har i ett beslut uttalat, att om befattningshavare har egna e-postadresser hos en myndighet, måste myndigheten ha rutiner som tillförsäkrar att såväl innehållet i befattningshavarens e-postlåda som e-postloggen är tillgängliga för myndigheten även under befattningshavarens frånvaro. Myndigheters rätt att ta del av vanliga postförsändelser som har adresserats direkt till en befattningshavare grundas normalt på fullmakt från befattningshavaren. Ett sådant system är lämpligt även för e-posten. Se JO:s beslut den 22 januari 2002, dnr 2668-2000.

Vidare har JO i ett annat beslut yttrat sig om den konflikt som kan uppstå om personalen inte har lämnat något medgivande till att någon annan öppnar hans eller hennes post som är personadresserad. Beslutet gällde en arbetsgivare som öppnade all post, även brev som var adresserade personligen till de anställda, och någon fullmakt fanns inte i det aktuella fallet. JO anförde att en försändelse som är adresserad till en myndighet inte får bli liggande oöppnad om en tjänsteman av någon anledning inte är närvarande. Dock får man inte bortse från möjligheten att försändelsen inte rör tjänsten, utan mottagarens rent privata angelägenheter. Ett brytande av försändelsen kan därför komma i konflikt med intresset att slå vakt om privatlivets helgd, jfr också bestämmelsen i 4 kap. 9 § brottsbalken om intrång i förvar. För att en myndighet ska kunna komma till rätta med de problem, som kan uppstå beträffande personadresserad post, är det lämpligt att de anställda ger fullmakt till någon annan vid myndigheten att öppna post med personlig adress. Myndigheten kan dock inte kräva att samtliga anställda ska ge fullmakt till registratören eller någon annan. Se JO:s beslut den 16 november 2001, dnr 2022-2000.

Högskoleverket vill framhålla att bestämmelser om allmänna handlingars offentlighet (offentlighetsprincipen) är tillämpliga på både pappersförsändelser och post som sänds **på elektronisk väg. Bestämmelser om allmänna handlingars offentlighet** finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF).

I 2 kap. 1 § TF anges följande. Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning ska varje svensk medborgare ha rätt att ta del av allmänna handlingar.

Enligt 2 kap. 3 § TF förstås med handling en ”framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel”. En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och enligt 6 eller 7 § TF är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten.

En förutsättning för att offentlighetsprincipen ska kunna fungera i praktiken är att det **går att ta reda på vilka allmänna handlingar som finns hos en myndighet**. Grundläggande bestämmelser om myndigheternas skyldighet att registrera (diarieföra) allmänna handlingar finns därför i offentlighets- och sekretesslagen.

Det anförda innebär att **e-brev ska hanteras så att allmänheten kan få vetskap om deras existens och kunna ta del av försändelsen vid förfrågan**. Det räcker inte heller med att varje handläggare själv bevakar sin e-post. Myndigheter måste ha tillgång till de e-brev som skickas till de anställda vid deras frånvaro för att vid förfrågan från någon enskild kunna pröva om den aktuella handlingen utgör en allmän handling. En sådan prövning ska ske genast respektive skyndsamt (se 2 kap. 12 och 13 §§ TF).

I beskrivningen av rutinen för medgivande till öppning av personadresserad post anges bl.a. följande. Universitetet vill möjliggöra för de anställda att på ett enkelt sätt lämna ett medgivande, centralisera administrationen av medgivanden och hålla medgivandet uppdaterat. Formuläret fylls i om huruvida öppning av personadresserad post medges eller inte. Det framgår också att listor på dem som lämnat medgivande kan tas fram och t.ex. hanteras som excelfiler.

Även i det webbaserade fullmaktsformuläret förklaras syftet med rutinen. Den anställda kan medge att han eller hon har tagit del av informationen om posthantering vid Uppsala universitet, och att personligt adresserad post får öppnas vid central postöppning.

Sammanfattningsvis konstaterar Högskoleverket att Uppsala universitet har tagit fram rutiner för posthanteringen vid de anställdas frånvaro. De kan lämna en skriftlig fullmakt som omfattar både pappersförsändelser och e-post. Systemet är webbaserat och synes användarvänligt och lätt att administrera. Universitetet har således ett praktiskt verktyg som personalen kan använda. Högskoleverket noterade dock att rutinerna på de granskade institutionerna inte var kända. Universitetet har emellertid uppgett att genomförandet av universitetets rutiner nyligen påbörjats på förvaltningen. Högskoleverket finner således att Uppsala universitet har skapat förutsättningar för att kunna leva upp till de krav som ställs på rätten att ta del av allmänna handlingar, men att arbetet med att genomföra dem återstår. Verket utgår därför från att Uppsala universitet snarast sprider rutinerna till alla berörda inom universitetet.

Förvaltningslagen och myndighetsförordningen

Besök och öppethållande

Högskoleverket har bett Uppsala universitet att redogöra för hur universitetet uppfyller kraven på att myndigheterna bl.a. ska ta emot besök och hålla öppet under vissa tider.

Uppsala universitet har gett följande svar. Uppsala universitets centrala registratur och reception är samlokaliserade. Registraturen har öppet helgfri vardag 9.00–11.30 och 13.00–15.00 samt klämdagar 10.00–12.00. Receptionen vid Uppsala universitet är bemannad vardagar 8.00–16.30, men har lunchstängt 12.00–12.45. Klämdagar har receptionen inte särskild bemanning, men som anges ovan är registraturen öppen 10.00–12.00.

Uppsala universitets telefonväxel har öppet måndag–torsdag 7.45–17.00 och fredag 7.45–16.30 samt klämdagar 10.00–12.00.

Det är möjligt för enskilda att kontakta och få svar från Uppsala universitet med hjälp av telefax och e-post.

Uppsala studentkår har lämnat följande synpunkter. Uppsala studentkår har fått klagomål från studenter angående för snäva öppet- och telefontider vid receptionerna på vissa institutioner. Studenter som vill hämta ut sina tentor har stött på svårigheter på grund av detta. Det hjälper inte att den centrala registraturen har öppet om studenterna inte kan hämta ut sina tentor därifrån.

Högskoleverket har kontrollerat öppettiderna vid teologiska institutionen och institutionen för farmaci. Teologiska institutionen har öppet måndag till fredag 9–10, 10.30–11.45 och 13.30–15.00. Institutionen för farmaci har öppet alla dagar 10–12 utom torsdag, då öppettiden är 13–14.30.

Högskoleverkets bedömning

I 5 § förvaltningslagen (1986:223) ställs krav på att myndigheter ska ta emot besök och telefonsamtal från enskilda samt hålla öppet under vissa tider. Myndigheterna ska också se till att det är möjligt för enskilda att kontakta dem med hjälp av telefax och elektronisk post och att svar kan lämnas på samma sätt. I paragrafens tredje stycke anges att en myndighet ska ha öppet under minst två timmar varje helgfri måndag till fredag för att kunna ta emot och registrera allmänna handlingar och för att kunna ta emot framställningar om att få ta del av allmänna handlingar som förvaras hos myndigheten.

Kravet på två timmars öppethållande är ett minimikrav och tar sikte på tiderna för öppethållande hos myndigheternas registratorskontor. Högskoleverket konstaterar att centrala registraturen och receptionen har öppet mer än två timmar per dag. Vidare konstaterar verket att institutionerna har öppet varje dag och att teologiska institutionen har generösare öppettider än institutionen för farmaci.

Högskoleverket anser att kraven i 5 § förvaltningslagen är uppfyllda.

Med anledning av Uppsala studentkårs synpunkter lämnar Högskoleverket följande upplysning. En student som vill ta del av en allmän handling exempelvis en kopia av en tentamen har rätt att göra det när som helst under normal arbetstid. Angående frågan om tentamensutlämning, se vidare Högskoleverket bedömning i rapporten *Tillsynsbesöket vid Örebro universitet 2010*, rapport 2011:12 R, s. 38, under rubriken *Tentamensutlämning*.

Handläggningstider

Högskoleverket har frågat var i Uppsala universitets organisation ärenden om antagning, tillgodoräknande och examensbevis handläggs och om universitetet har riktlinjer för hur lång handläggningstiden för olika ärenden bör vara. Verket har vidare frågat vad Uppsala universitet anser vara en acceptabel handläggningstid för examensärenden och bett om en redogörelse för hur lång handläggningstiden normalt är för överlämnande av ett överklagande till Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) uppdelat på de olika ärendekategorier som förekommer.

Uppsala universitet har svarat bl.a. följande. Flertalet antagningsärenden rörande grundnivå och avancerad nivå handläggs vid antagningsenheten inom studerandebyrån vid universitetsförvaltningen. Ärenden rörande antagning till senare del av program handläggs inom berört områdeskansli vid universitetsförvaltningen eller vid särskilt utsedd programansvarig institution. Ärenden rörande meritvärdering och urval till program på avancerad nivå handläggs vid programansvarig institution. Ärenden rörande antagning till utbildning på forskarnivå handläggs vid institution eller i vissa fall vid berört områdeskansli inom universitetsförvaltningen. Tillgodoräknande av del av kurs handläggs vid institution och av examinator. Tillgodoräknande av utländsk utbildning för alla examina på grundnivå och avancerad nivå handläggs vid examensenheten inom universitetsförvaltningens studerandebyrå samt vid institutionerna för statskunskap, nationalekonomi och juridik på delegation av chefen för studerandebyrån. Tillgodoräknande av svensk högskoleutbildning, annan utbildning och yrkesverksamhet för yrkesexamina handläggs enligt beslut av fakultetsnämnd vid berört områdeskansli inom universitetsförvaltningen eller vid berört program/berörd institution. Tillgodoräknande av svensk högskoleutbildning, annan utbildning och yrkesverksamhet för generella examina handläggs vid examensenheten. Tillgodoräknanden för examina på forskarnivå handläggs vid institution. Alla ärenden om examensbevis handläggs vid examensenheten.

Uppsala universitet har riktlinjer för hur lång handläggningstiden bör vara när det gäller tillgodoräknanden av utländsk utbildning, där SUHF:s riktlinjer om maximalt fyra månaders handläggningstid tillämpas. I dessa och andra ärenden tillämpas vidare det övergripande kravet på skyndsam handläggning.

Alla antagningsärenden avgörs enligt fastställd tidsplan för respektive antagningsomgång.

Handläggningstiderna för examensansökningar bör inte överstiga åtta veckor. Dock är handläggningstiderna oftast kortare, för legitimationsyrken två till sju dagar. För ansökningar där examen på grundnivå krävs för tillträde till program på avancerad nivå utfärdas examen före registrering.

När det gäller beslut om anställning överlämnas överklagandet till ÖNH inom en vecka, varvid det anges att universitetet kommer att yttra sig över överklagandet senast ett viss datum, vanligen inom tre till fyra veckor. Överklaganden av beslut om tillgodoräknande eller avslag på examensansökan överlämnas till ÖNH efter högst sju dagar. Överklaganden angående beslut om behörighet vid antagning överlämnas till ÖNH efter ca en vecka, om inte annat överenskommit med ÖNH vid stark ärendebelastning hos såväl universitetet som ÖNH.

Högskoleverkets bedömning

I 7 § förvaltningslagen anges bl.a. att varje ärende där någon enskild är part ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Examensärenden

Högskoleverket har vid besöket på Uppsala universitet granskat 20 slumpvis utvalda ärenden om utfärdande av examensbevis. Ärendena har kommit in till universitetet under åren 2010–2011. De granskade ärendena är ankomststämplade. I alla av de granskade ärendena har diploma supplement bifogats examensbevisen utom i de fall som gäller forskarstuderande antagna före den 1 juli 2007. Handläggningstiden för ärendena uppgick till mellan 0 till 31 dagar med en median om cirka 7 dagar. Vid 12 av de granskade ärendena uppgick handläggningstiden till 10 dagar eller mindre.

Justitieombudsmannen (JO) har i flera beslut uttalat sig om handläggningstiden för examensbevis. I ett ärende hade handläggningen av två studenters ansökningar om examensbevis tagit fyra och en halv respektive två och en halv månad. JO fann att handläggningstiderna, mot bakgrund av det allmänna skyndsambetskravet i 7 § förvaltningslagen, inte var godtagbara (se JO:s beslut 2004-12-06, dnr 314-2004 och 673-2004).

Högskoleverket anser att handläggningstiden för examensärenden normalt inte bör överstiga två månader.

Högskoleverkets granskning visar att handläggningstiderna för de granskade ärendena om utfärdande av examensbevis mer än väl understiger denna tid med en median på handläggningstiden om cirka 7 dagar och en längsta handläggningstid om 31 dagar. Vid 12 av de granskade ärendena understeg handläggningstiden t.o.m.10 dagar. Högskoleverket ser mycket positivt på en sådan kort handläggningstid för utfärdande av examensbevis.

Ärenden om tillgodoräkning

Högskoleverket har slumpvis valt ut 20 ärenden om tillgodoräkning, tio från vardera av de granskade institutionerna.

Vid *teologiska institutionen* finns inga ansökningshandlingar i de granskade ärendena. Det går således inte att fastställa när studenten ansökte om tillgodoräkning. Enligt uppgift från beslutsfattaren skriver han dock ut ett utdrag från Uppdok samma dag studenten besöker expeditionen och muntligen söker tillgodoräkning, och besluten expedieras samma dag besluten fattats. Beräknas handläggningstiden från datumet när utdraget skrevs ut till datumet då besluten expedierats understeg handläggningstiden i samtliga fall utom ett 14 dagar med en median om fyra dagar. Den faktiska handläggningstiden för de granskade ärendena om tillgodoräkning har dock inte gått att fastställa (se även verkets bedömning i avsnittet om examensärenden och ärenden om tillgodoräkning).

Alla de granskade ansökningarna om tillgodoräkning vid *institutionen för farmaci* var gjorda på en särskild angiven blankett. Ankomstdatum saknas i de flesta fallen (se verkets bedömning i avsnittet om examensärenden och frågor om tillgodoräkning). Alla besluten hade datum för när beslutet var fattat. Räknat från dagen för studentens undertecknande av ansökan till dagen för expediering av beslutet uppgår handläggningstiden vid åtta av de tio granskade fallen till 21 dagar eller mindre med en median om cirka 11 dagar. Vid ett av de granskade fallen uppgick handläggningstiden dock till 60 dagar.

Sammanfattningsvis anser Högskoleverket, utifrån angivna förutsättningar, att handläggningstiderna för de granskade ärendena om tillgodoräkning är bra.

Rättning av prov

Vid besöket valdes 20 kurser slumpmässigt ut, tio från vardera institutionen (teologiska respektive farmaci). Den kortaste handläggningstiden för att rätta prov var sju dagar och den längsta var 32 dagar. Medianen var cirka 15 dagar. Vid fyra av de granskade fallen översteg rättningstiden 21 dagar och vid två tillfällen 25 dagar.

I ett ärende har JO uttalat att en norm om tre veckors rättningstid förefaller ändamålsenlig. Ärendet avsåg en kurs om 7,5 högskolepoäng där en rättningstid om fem och en halv vecka inte ansågs acceptabel. (JO:s beslut 1991-07-18, dnr 3980-1990). Högskoleverket har i rapporten Rättssäker examination (Rapport 2008:36 R, s. 53 f.) anført att utgångspunkten för lärosätenas riktlinjer om rättningstid borde vara vad JO anført i nämnda beslut. Med beaktande av att kurserna som granskats i flera fall är mer omfattande än 7,5 högskolepoäng finner verket att universitetets rättningstider i stort får anses vara i enlighet med JO:s uttalande.

Ärenden om anstånd och studieuppehåll

Vid besöket hos *studerandebyråns antagningsenhet* har verket granskat tio slumpvis utvalda ärenden om anstånd. Samtliga ärenden om anstånd registreras centralt vid registraturen. Ankomstdatum framgår av sju av de granskade ärendena, antingen genom ankomststämpel eller datum i det elektroniska brevet. Enligt chefen för antagningsenheten expedieras ärendena samma dag som besluten tas. Högskoleverket har räknat handläggningstiden från ankomstdatum till datum för beslutet. Handläggningstiden varierar mellan 1 och 14 dagar.

Högskoleverket anser att handläggningstiderna för de granskade ärendena om anstånd med att påbörja studier uppfyller kraven i 7 § förvaltningslagen.

Högskoleverket har granskat sex ärenden om studieuppehåll vid teologiska institutionen och tio sådana ärenden vid farmaceutiska fakulteten.

Ärendena vid *teologiska institutionen* är inte ankomststämplade. Ärendena registreras inte utan hålls samlade i en pärm på institutionen. Om man räknar handläggningstiden från datum när studenten skrivit under ansökan till datum för institutionens ”notering om anmälan” uppgår handläggningstiden från en dag till två veckor. I ett fall synes handläggningstiden ha uppgått till över en månad men eftersom det inte framgår när ansökan verkligen har kommit in till institutionen är det en osäker beräkning. I den mån handläggningstiderna går att utläsa har Högskoleverket inget att invända mot dem.

Inte heller ärendena om studieuppehåll vid *farmaceutiska fakulteten* registreras (de har inget diarienummer), men alla har ankomstdatum. Handläggningstiden har beräknats från ankomstdatum till datum för när beslutet fattades. Handläggningstiden för de granskade ärendena är mellan en dag och tio dagar och uppfyller således kravet i 7 § förvaltningslagen på snabb handläggning.

Överklagade ärenden

Högskoleverket har granskat handläggningstiderna för överlämnande av överklagade studentärenden till ÖNH under 2010. Det gäller 20 överklaganden i antagningsärenden. Samtliga överklaganden är ankomststämplade och har tilldelats ett diarienummer. Två av överklagandena har inte överlämnats till ÖNH. Detta beror på att de sökande har antagits till de aktuella kurserna, och överklagandena har därmed förfallit.

I 16 ärenden uppgår tiden för överlämnande av överklagandena till ÖNH till mellan 10 och 42 dagar. Resterande två överklaganden har överlämnats till ÖNH inom en vecka.

JO har uttalat att tiden för överlämnande av ett överklagande i normalfallet inte bör överstiga en vecka när en omprövning inte företas (se JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 443). JO har vidare uttalat att den omständigheten att beslutsmyndigheten finner det lämpligt att bifoga ett eget yttrande över överklagandet inte får medföra att tiden utsträcks med mer än några dagar (se t.ex. JO:s ämbetsberättelse 2002/03 s. 424).

Högskoleverket konstaterar att tiden för överlämnande i 16 av de granskade ärendena har överstigit den av JO uttalade tiden för överlämnande, vilket inte är tillfredsställande.

Uppsala universitet har efter tillsynsbesöket lämnat följande kommentar. De överklagade ärendena kommer först in till Verket för högskoleservice (VHS) och hanteras där innan de kommer till universitetet. Universitetet hanterar dem skyndsamt.

Högskoleverket gör följande bedömning. Frågor om antagning avgörs av lärosätena enligt 7 kap. 4 § 3 stycket högskoleförordningen. VHS genomför antagning på uppdrag av lärosätena, men det är lärosätena som är antagningsmyndigheter. När överklagandena har kommit in till VHS anses de därmed ha kommit in till Uppsala universitetet. Handläggningstiden beräknas därför från tidpunkten då de kommit in till VHS.

Högskoleverket utgår från att Uppsala universitet, i egenskap av uppdragsgivare till VHS, inleder en diskussion med VHS i syfte att åstadkomma ett snabbare överlämnande av överklagade ärenden.

Överklagandehänvisningar

Högskoleverket har bett Uppsala universitet att ge in kopior av samtliga typer av överklagandehänvisningar som förekommer inom universitetet. Högskoleverket har vidare frågat om universitetet har riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras och, om så är fallet, bett universitetet att bifoga dessa. Högskoleverket har vidare frågat om det alltid lämnas en överklagandehänvisning vid negativa beslut om examen och vid negativa beslut om tillgodoräknande.

Uppsala universitet har i sitt svar gett exempel på de överklagandehänvisningar som förekommer vid universitetet och bifogat några kopior samt svarat bl.a. följande. Uppsala universitet har inga särskilda riktlinjer för hantering av överklaganden utan följer bestämmelserna i förvaltningslagen och JO:s praxis om att ett överklagande ska överlämnas till högre instans inom en vecka. Överklagandehänvisning lämnas rutinmässigt vid negativa beslut om examen och vid negativa beslut om tillgodoräknanden för examen.

Högskoleverkets bedömning

I 21 § förvaltningslagen anges bl.a. att om ett beslut går parten emot, och kan överklagas, ska parten underrättas om hur beslutet kan överklagas. Enligt bestämmelsen har myndigheter således en skyldighet att lämna en överklagandehänvisning. Av 23–25 §§ förvaltningslagen framgår hur beslut överklagas. Överklagandehänvisningen måste överensstämma med vad som föreskrivs i 23 § förvaltningslagen om hur ett beslut överklagas, t.ex. tiden för överklagandet och klagoskrivelsens adressat (se Hellners och Malmqvist, *Förvaltningslagen med kommentarer*, 3 uppl., 2010, s. 258).

Högskoleverket har granskat de överklagandehänvisningar som Uppsala universitet har gett in till verket. I exemplet på överklagandehänvisning för

beslut i disciplinären anges bl.a. *Skrivelse med överklagandet skall ha inkommit inom tre veckor*. Som framgår i stycket ovan måste överklagandehänvisningar överensstämma med vad som föreskrivs i 23 § förvaltningslagen. Av 23 § förvaltningslagen följer att överklagandet ska ha kommit in till myndigheten som har meddelat beslutet inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Efter tillsynsbesöket har Uppsala universitet lämnat följande förklaring. Överklagandehänvisningarna i disciplinären utformas på olika sätt beroende på om studenten har fått underrättelse om nämndens beslut i anslutning till nämndens sammanträde eller inte. Om studenten har fått underrättelse om nämndens beslut i anslutning till nämndens sammanträde lämnas en överklagandehänvisning om att skrivelse med överklagandet skall ha inkommit inom tre veckor från sammanträdet datum. Om studenten inte har fått underrättelse om nämndens beslut i anslutning till nämndens sammanträde ges en överklagandehänvisning som anger att skrivelse med överklagandet ska ha inkommit inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet.

Högskoleverket nöjer sig med denna förklaring och konstaterar i övrigt att överklagandehänvisningarna innehåller de uppgifter som krävs enligt förvaltningslagen. Upplysningsvis kan nämnas att hanteringen av överklaganden har behandlats i Högskoleverkets rapport *Högskolornas handläggning av överklaganden* (Högskoleverkets rapportserie 2006:51 R).

Formella krav på högskolans beslut

Högskoleverket har frågat om Uppsala universitet anser att det uppfyller de formella kraven på beslut som framgår av bestämmelserna i myndighetsförordningen (2007:515) och förvaltningslagen (1986:223).

Universitetet har svarat jakande på den frågan och tillagt följande. Samtliga beslut innehåller beslutsdatum, det fattade beslutet samt beslutsmotivering. Av beslutet framgår vem som fattat beslutet, vem som varit föredragande och vem som varit med i den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet. För beslut vid rektorssammanträde och konsistoriet finns instruktioner för ärendehandläggningen samt mallar för beslut som bifogas.

Högskoleverket har tagit del av de åberopade handlingarna och granskat fem slumpvis utvalda prefektbeslut från teologiska institutionen och fem prefektbeslut från institutionen för farmaci.

Högskoleverket har även granskat om beslut om anstånd och studieuppehåll uppfyller kraven i myndighetsförordningen.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 20 § myndighetsförordningen ska ärendena hos en myndighet avgöras efter föredragning. I arbetsordningen eller i särskilda beslut får myndigheten dock bestämma att ärenden som avgörs av någon annan person än myndig-

hetens chef inte behöver föredras. Myndighetschefen får utan föredragning fatta beslut som inte kan skjutas upp till dess att ärendet har hunnit föredras.

Det framgår av 21 § myndighetsförordningen att det för varje beslut i ett ärende ska upprättas en handling som visar

1. dagen för beslutet
2. beslutets innehåll
3. vem som har fattat beslutet
4. vem som har varit föredragande
5. vem som har varit med vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

De granskade prefektbesluten innehåller bl.a. uppgift om dagen för besluten, beslutens innehåll och vem som har undertecknat besluten. Besluten är dock fattade utan föredragning. De granskade besluten om anstånd uppfyller också kraven som ställs i myndighetsförordningen, men även de saknar uppgift om vem som har varit föredragande. Det finns inte heller något beslut av rektor om att dessa typer av ärenden inte behöver föredras.

Samtliga beslut om anstånd med att påbörja studierna har fattats av chefen för *antagningsenheten*. Chefen har förklarat att besluten om anstånd fattas utan föredragning, men att yttrandena till ÖNH på de överklagade besluten fattas efter föredragning.

Uppsala universitet har efter tillsynsbesöket uppgett att rutinerna har ändrats så att ärendena om anstånd med studier för antagna numera avgörs efter föredragning.

Som tidigare nämnts fattar *teologiska institutionen* inga beslut om studieuppehåll, varken beslut om bifall eller beslut om avslag.

De granskade besluten om studieuppehåll vid *farmaceutiska fakulteten* uppfyller samtliga krav i myndighetsförordningen. Av dem framgår således även vem som har varit föredragande.

Högskoleverket konstaterar att Uppsala universitet redan har vidtagit relevanta åtgärder med anledning av verkets påpekande om föredragning och förutsätter att de återstående bristerna kommer att åtgärdas så att samtliga beslut uppfyller myndighetsförordningens krav.

Författningsenlig verksamhet

Högskoleverket har frågat vilka system Uppsala universitet har för att säkerställa att verksamheten bedrivs författningsenligt. Universitetet har svarat följande.

Universitetet följer de förordningar som utgör det huvudsakliga regelverket för intern styrning och kontroll för universitet och högskolor.

Universitetet bedriver ett kontinuerligt arbete med intern styrning och kontroll (ISK) för att säkerställa att verksamheten bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Universitetet arbetar utifrån en framtagen riktlinje i sitt ISK-arbete samt redovisar årligen sin verksamhet och sin medelsförbrukning i årsredovisningen.

Högskoleverkets bedömning

Av 3 § myndighetsförordningen framgår att myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel. Det framgår av 2 kap. 2 § högskoleförordningen att det är styrelsen för högskolan som har detta ansvar.

Det som Uppsala universitet har redovisat i sitt svar är grundläggande för att verksamheten bedrivs författningsenligt. Av universitetets redovisning och Högskoleverkets granskning framgår att det pågår ett arbete på universitetet för att få fram ett nytt internt regelverk i samband med ändringar i högskolelagen och högskoleförordningen. Det pågår också en revidering av relevanta interna regler.

Högskoleverket utgår från att Uppsala universitet ser över de frågor som verket har haft synpunkter på i de olika avsnitten. Rapporten kommer att följas upp.

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Läs mer på vår webbplats www.hsv.se.